

Martine Edvartsen

Et ungdomsblikk på foreldrekontroll

Masteroppgave i sosialfag - familiebehandling

OsloMet – storbyuniversitetet

Fakultet for samfunnsvitenskap

Forord

Takk til min kjære samboer som har laget nesten alle middagene i tre år, støttet meg og oppmuntret meg gjennom dette studiet. Takk til min svært entusiastiske veileder Åsmund Hermansen som har gjort det ubegripelige begripelig og hele tiden motivert og veiledet. Takk til Ungdata som gjør det mulig å benytte deres materiale og ikke minst takk til alle ungdommene som har besvart Ung i Oslo 2015. Deres deltakelse er utrolig viktig og hadde det ikke vært for dere ville ikke slike undersøkelser vært mulig.

Oslo, 13.05.18

Martine Edvartsen

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	1
2. Fra familiebehandler til forsker	3
3. Begrepsavklaring	4
3.1. Foreldrekontroll	4
3.2. Familiepraksiser	6
4. Tidligere forskning	7
4.1. Et tilbakeblikk	7
4.2. Nyere forskning på foreldrekontroll	9
5. Teoretisk perspektiv	11
5.1. Modernitetsteori	11
5.2. Individualiseringens innflytelse på familiepraksiser	12
5.3. Det intensive foreldreskapet	13
5.4. Familiepraksiser og avgrensning	13
5.5. Praksiser og foreldrekontroll	14
5.6. Foreldrekontroll i tid og rom	15
5.7. Klasse og foreldrekontroll	17
5.8. Den omsorgsfulle relasjonen og foreldrekontrollen	18
5.9. Den følelsesmessige foreldrekontrollen	18
5.10. Konklusjon	19
6. Metode	21
7. Kvaliteten på studien – generalisering, pålitelighet og gyldighet	21
7.1. Frafall og generalisering	22
8. Forskningsetiske vurderinger	23
8.1. Undersøkelsens konsekvenser for deltakerne	24

9.	Operasjonelle definisjoner	24
10.	Operasjonalisering av variabler	25
10.1.	Avhengig variabel – tilfredshet med foreldrene	25
10.2.	Uavhengige variabler	26
10.3.	Kontrollvariabler	28
11.	Deskriptiv statistikk for de uavhengige variablene fordelt på avhengig variabel	34
12.	Lineær multippel regresjonsanalyse	37
12.1.	Forutsetninger for lineær regresjonsanalyse	38
13.	Resultater	40
14.	Diskusjon	43
14.1.	Regler for alkohol	44
14.2.	Regler for innetider	45
14.3.	Foreldre som vet hvor ungdommene er og hvem de er sammen med på fritiden	46
14.4.	Foreldrene kjenner foreldrene til deres venner	47
15.	Konklusjon	47
16.	Litteratur	50

Sammendrag

Formålet: Formålet med masterprosjektet har vært å studere foreldrekontroll fra ungdommenes perspektiv og hvordan det henger sammen med tilfredshet med foreldre. Hensikten har vært å undersøke ungdom som opplyser å være svært fornøyde med sine foreldre og ulike former for foreldrekontroll.

Teoretisk forankring: Som kommende familiebehandler er jeg opptatt av det komplekse samspillet mellom mennesker i familier og deres omgivelser. I denne studien er fokuset på ungdommenes subjektive opplevelser av hverdagen deres og det kombineres med det forebyggende perspektivet, da studien tar utgangspunkt i ungdommer som er svært fornøyde med sine foreldre. Studien fokuserer på foreldrekontroll som en familiepraksis.

Metode: Denne studien baserer seg på data fra tverrsnittstudien Ung i Oslo 2015. Utvalget består av over 12.000 ungdommer på ungdomsskole, som deltok i undersøkelsen. Min studie er en tverrsnittstudie med deskriptiv data og en multippel lineær regresjonsanalyse er benyttet for å undersøke sammenhengen mellom fire former for foreldrekontroll og tilfredshet med foreldre.

Resultater: 1) Det ble funnet statistisk signifikant sammenheng mellom å ikke få lov til å drikke alkohol og tilfredshet med foreldrene. 2) Det ble funnet statistisk signifikant sammenheng mellom det å ha og stort sett ha innetider og tilfredshet med foreldrene. 3) Det ble funnet statistisk signifikant sammenheng mellom foreldre som vet hvor og hvem ungdommene er med og tilfredshet med foreldrene. 4) Det ble funnet statistisk signifikant sammenheng mellom foreldre som kjenner foreldrene til deres venner og tilfredshet med foreldrene.

Konklusjon: Studien viser at en stor andel av ungdom i Oslo har foreldre som utøver ulike former for foreldrekontroll. Det er en statistisk signifikant sammenheng mellom foreldrekontroll og tilfredshet med foreldre. Foreldrekontrollen som viser sterkest sammenheng er foreldre som har god oversikt over hvor og hvem ungdommene er med. Avtalte innetider var den av de tre signifikante som viste svakest sammenheng.

Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for samfunnsfag

Oslo 2018

Abstract

Purpose: The purpose of this master theses has been to study parental control from the youth point of view, and how this correlates with how satisfied they are with their parents. Specifically, the thesis investigates what specific forms of parental control correlate with a high degree of youth satisfaction with their parents.

Theoretical anchoring: The complex interaction both between family members and between family members and their environment interests me. This study focuses on how the youth subjectively experiences their every-day-life, combined with a preventive perspective. The study is based on youth that self-report a high degree of satisfaction with their parents. The study focuses on parental control as a familypractics.

Method: This cross-sectional study is based on data from «Ung i Oslo 2015». The cross-sectional study contains descriptive data. The data selection is over 12,000 youth from secondary school. A multiple linear regression analysis is applied to investigate the correlation between four forms of parental control and reported satisfaction with parents.

Results: 1) There is statistically significant correlation between youth who isn't allowed to consume alcoholic beverages and satisfaction with parents. 2) There is a statistically significant correlation between clear boundaries for when the youth is expected to be home at nights and satisfaction with parents. 3) There is a statistically significant correlation between parents knowing where the youth is and who they are with and satisfaction with parents. 4) There is a statistically significant correlation between parents knowing the parents of the youths friends and satisfaction with parents.

Conclusion: The study shows that a large proportion of youth in Oslo has parents excercising various forms of parental control. Furthermore, there is a statistically significant correlation between parental control and satisfaction with parents. The area of parental control that correlates highest with satisfaction with parents is knowing where and with whom the youth is. Agreed boundaries for when the youth is expected to be home at nights showed the least correlation with satisfaction with parents.

1. Innledning

Denne masteroppgaven vil konsentrere seg om ungdom i alderen 13 – 16 år på ungdomsskolen og forholdet til deres foreldre. Masteroppgaven er en tverrsnittstudie basert på Ungdata sitt materiale, gjennom rapportering fra ungdommene i Ung i Oslo undersøkelsen fra 2015 (Andersen og Bakken). Jeg ønsker å undersøke om ungdom som er svært fornøyde med sine foreldre også rapporterer om høyere grad av foreldrekontroll. Tematikken hverdagsliv, ungdom og foreldre, samt temaet egenskaper ved foreldrerollen var utgangspunktet for prosessen med å formulere en problemstilling. I forbindelse med en artikkel jeg leste, skrevet av Geir Moshuus (2014) med tittelen *Norsk foreldreskap – en øvelse i likhetskultur*, ble jeg nysgjerrig på hva omsorg er for ungdom. I denne artikkelen analyserer og sammenligner Moshuus kvantitativ data fra Norge med kvantitativ data fra Israel, med hensyn til forestillinger om godt foreldreskap blant ungdom og deres foreldre i hvert av landene. Basert på analysene finner Moshuus at i Norge er omsorg en veldig viktig del av foreldreskapet og nesten like viktig for foreldre og ungdom.

Jeg kom videre over Ungdata sin presentasjon av nasjonale resultater for 2014, som også fanget min interesse. Her viser de at 69 prosent av ungdommene opplyser at de er svært fornøyd med sine foreldre, og jeg ble svært interessert i hva som kjennetegner ungdom og foreldre i denne gruppen (NOVA 2015). I den sammenheng ble jeg opptatt av hvordan tilfredshet med foreldrene henger sammen med rapportert foreldrekontroll. Foreldrekontroll interesserer meg da det i litteraturen ofte kobles inn som en viktig faktor for å unngå uønsket atferd hos ungdom.

I min yrkeskarriere har jeg jobbet som ungdomskonsulent ved et NAV kontor i Oslo hvor jeg har fulgt opp ungdom som har falt ut, eller holdt på å falle ut, av videregående skole og arbeidslivet, og som har utfordringer av ulik grad og art. Mange av ungdommene opplyser at de ikke har god kontakt med sine foreldre og er kastet ut hjemmefra. Det er mange og sammensatte årsaker til at de har havnet i en slik situasjon og det vil ikke være mulig å få full oversikt over det. Jeg er imidlertid nysgjerrig på om det er mulig å se noen likheter eller kjennetegn ved relasjonene ungdom og foreldre, for ungdom som oppgir at de er svært fornøyde med sine foreldre. Moshuus sin artikkel, tallene fra Ungdata og egen erfaring ble utgangspunktet for følgende problemstilling:

Uttrykker ungdommer som opplever større grad av foreldrekontroll oftere at de er svært fornøyde med foreldrene sine?

Dette er en studie av familiepraksiser med en forståelse av det komplekse samspillet mellom karakteristikken ved ungdommene, foreldrene og deres samspill, samt historiske, kulturelle, økonomiske, demografiske og strukturelle variabler (Alwin 2004; Morgan 1996, 2011). Min forståelse er at familier kjennetegnes av sirkulære prosesser, hvor alle medlemmene påvirker og påvirkes av hverandre og jeg tenker at begrepet familiepraksiser inkluderer en slik forståelse. Jeg kunne også valgt begrepet foreldrepraksiser i denne oppgaven, men tenker at det fokuserer utelukkende på foreldrene og ikke inkluderer den sirkulære forståelsen jeg vil formidle. Jeg mener jeg kan benytte begrepet familiepraksiser selv om jeg ikke får tilgang til foreldrenes opplevelse av deres familiepraksis eller deres tanker om utøvelsen av foreldrekontroll.

Ved å benytte begrepet familiepraksiser får jeg synliggjort min forståelse av at det er sirkulære prosesser som foregår, samt en mer ydmyk forståelse av utøvelsen av foreldrekontroll. Kunnskap om familiepraksiser for ungdom som opplever å være fornøyd med sine foreldre tenker jeg er viktig blant annet for fagområdet familiebehandling, for helsesøstre, sosionomer og for barnevernspedagoger som jobber med ungdom og familier. Fokuset mitt er på de hverdagslige situasjonene som foreldre og ungdom står i og spesielt utøvelsen av foreldrekontroll.

Mennesker er sosiale vesener og vi har behov for å oppleve tilhørighet til et fellesskap. Det er viktig med kunnskap om de nærmeste relasjonene rundt ungdom for å se de mulighetene og ressursene som ligger der (Johnsen og Torsteinsson 2012, 13). Systemteoretisk perspektiv stod for en utvikling fra en intrapsykisk forståelse av symptomer til en interaksjonell eller interpersonlig forståelse. Systemteorien presiserer at en ikke kan forstå et barns problem uten å se det i sammenheng med familien (Johnsen og Torsteinsson 2012, 28; Frøyland 2017b). Kunnskap om kjennetegn ved relasjonene mellom foreldre og ungdom har et forebyggende perspektiv og kan gi føringer for hva det er viktig å ha fokus på i møte med foreldre og ungdom.

Jeg er ressursorientert og ønsker å kunne bidra med kunnskap om hva som kjennetegner familiepraksiser for ungdom som er svært fornøyd med sine foreldre. I 1990 årene skjedde det

en endring i grunnlagstenkningen, hvor fokus på forebygging ble sterkere og søkelyset ble rettet mot det friske, også kalt salutogene (Sommerschild, et al. 2015, 18). Det salutogene perspektivet legger vekt på hva som er helsefrembringende i stede for patogenese, hvor fokuset er på årsaker til sykdom (Hansson og Cederblad 2012). Familierelatert forskning vil kunne gi viktig kunnskap og forståelse om familien som system og om ytre faktorer som påvirker familiesystemet, inkludert hvilke typer tiltak som er virksomme for hvem (Solem, Tilden og Thuen 2008, 408).

Jeg er nysgjerrig på hva foreldrekontroll egentlig er og hvordan det henger sammen med ungdom som er svært fornøyde med sine foreldre. I en artikkel av Liv Frøyland (2005) intervjuer hun den systemiske familierapeuten Luigi Boscolo om grensesetting og modell-læring. Boscolo sier at man må vise hvor grensene går uten å bli sint og at når du blir sint mister du makten (Frøyland 2005, 124). Boscolo sier også at hans erfaring er at ungdom, som barn, liker godt at de voksne har kontrollen, som også er det jeg skal undersøke i mitt masterprosjekt. Frøyland skriver også at Salvador Minuchins og Jay Haleys ideer om foreldre som ledere som må støtte hverandre, har overlevd konstruktivismens relativisme hos Boscolo. Han kombinerer normative ideer med en ikke-vitende holdning (Frøyland 2005, 126).

2. Fra familiebehandler til forsker

Foreldrekontroll er en familiepraksis som utøves i hverdagen mellom foreldre og ungdommene, i et større komplekst samspill. Jeg er opptatt av forebygging og tenker det ligger mange muligheter i forebygging og ønsket i denne oppgaven å fokusere på hverdagspraksisene i familielivet, fremfor familiebehandling. Som nevnt i innledningen er det flere grunner til dette, men kanskje mest av alt tenker jeg at denne forskningen kan bidra til kunnskap som kan være forebyggende i møte med familier, da fokuset er på hva som kjennetegner ungdommer og foreldre, for ungdom som er svært fornøyde med sine foreldre.

Foreldrekontroll i et familierapeutisk perspektiv trekker linjer til en strukturell og strategisk tilnærming, hvor det fokuseres på hierarkiet i familien og den normative forståelsen er at foreldrene danner et subsystem hvor samstemte foreldre skal ta avgjørelser til det beste for familiesystemet (Johnsen og Torsteinsson 2012; Minuchin og Vetere 2012). Andre familierapeutiske tilnærminger, som den språkssystemiske, løsningsfokuserede og narrative, er

mer preget av sosialkonstruktivismen, hvor en tilnærmet ikke-vitende holdning skal benyttes. Familierapeutene vet ikke hvordan familiene skal se ut i fremtiden og har mer fokus på å spørre frem ressurser og skape dialog i familiene, slik at de selv kunne finne disse løsningene. Forskning på resiliens har vist at en hierarkisk struktur i familien er en beskyttelsesfaktor i tråd med strukturell og strategisk tilnærming (Johnsen og Torsteinsson 2012, 192). Forskning viser også en sammenheng mellom bedre tilpasning hos ungdom og høyere grad av foreldrekontroll (Alwin 2004, 151).

Min forforståelse er at alle disse tilnærmingene har noe å bidra med på hver sin måte. Jeg tenker at ungdom, som har foreldre som utøver en viss grad av foreldrekontroll, kan oppleve det som at foreldrene viser omsorg. Samtidig er det flere veier til denne foreldrekontrollen og det utøves ulikt i alle familiepraksiser. Mitt forhold til kunnskap er at jeg ser på det som et viktig bidrag i min jobb og hverdag, men den kan ikke forstås uten et kritisk blikk. Det er en form for forforståelse som kan generere en undrende og spørrende holdning. Uten kunnskapen jeg har tillært meg gjennom prosessen med å bli familiebehandler ville jeg ikke kunne jobbet som familierapeut. Jeg håper jeg sitter igjen med en bredere forforståelse som kan bidra til en undrende og spørrende holdning i møte med familiepraksiser. På sammen måte anser jeg mitt forskningsprosjekt som et bidrag til å utvide folks forforståelse, og at de har med seg et kritisk og komplekst blikk når de leser min forskning.

3. Begrepsavklaring

3.1. Foreldrekontroll

Det påpekes at foreldrekontroll har blitt ansett som forfølgelse og overvåking, men benyttet som foreldrenes grad av informasjon om ungdommenes daglige aktiviteter (Kerr, Stattin og Dannemiller 2000, 366). Overvåkning kan ses på som en aktivitet som mennesker gjør for å få informasjon om atferd, aktiviteter og hendelser utført av andre. Om man legger denne definisjonen til grunn, og ser på litteraturen og forskningen som viser sammenheng mellom graden av foreldrekontroll og bedret atferd hos barn og unge, er det fort å trekke slutningen om at en aktiv utøvelse av foreldrekontroll er nøkkelen til veloppdragen ungdom med en god fremtid. Men den sier ikke noe om hvilken aktivitet menneskene gjør. Det er viktig å også undersøke hvordan foreldrene tilegner seg denne kunnskapen og informasjonen om ungdommenes daglige

aktiviteter for å utvide vår kunnskap om hva foreldrekontroll faktisk er. Jeg får informasjon om foreldrekontroll fra ungdommenes perspektiv, som er et svært viktig blikk på foreldrekontroll.

Fenomenet foreldrekontroll sett fra ungdommenes perspektiv er sentralt i min studie og kan forstås og gis mening på ulike måter. Foreldrekontroll må ses i en historisk og kulturell kontekst da hvordan vi oppfatter dette og hvordan det utøves varierer med tid, sted og rom. Min forståelse av foreldrekontroll før jeg startet på denne masteroppgaven var at det er en aktiv foreldreaktivitet som utøves overfor ungdommen, hvor foreldrene har faste innetider, regler for alkoholbruk og spør ungdommene om hvor de skal og hvem de skal være med. Jeg var ungdom på 2000-tallet og når jeg tenker tilbake på min oppvekst kan jeg huske at foreldrene mine spurte hvor jeg skulle, hvem jeg skulle til, at jeg hadde innetider og en klar regel om å ikke drikke alkohol. Jeg representerer ikke hele ungdomsbefolkningen på 2000-tallet, men det sier noe om min forforståelse.

Foreldrekontroll kan defineres på denne måten, i følge Dishion og McMahon (1998, 61): “Parental monitoring is a set of correlated parenting behaviors involving attention to and tracking of the child's whereabouts, activities, and adaptations”. Det legges vekt på at det er en foreldreatferd som retter oppmerksomheten mot og sporer eller følger barnas oppholdssteder, aktiviteter og tilpasninger. Denne definisjonen sier ikke noe konkret om hvordan foreldreatferden er, bare at de retter oppmerksomheten mot og sporer ungdommene. Når jeg fremover benytter begrepet foreldrekontroll i min oppgave er det med tanke på denne definisjonen og med forståelsen av at vi ikke har detaljert informasjon om hvilken foreldreatferd det er snakk om eller på hvilken måte foreldrene oppnår denne oversikten.

Å ha informasjon om barn og unges hverdag er kanskje en viktig faktor for å unngå problematferd, men hva som ligger i foreldrekontroll kan være så mye og vi må være utforskende i møte med fenomenet. Alle familier har ulike hverdagspraksiser og hvordan foreldre oppnår kunnskap om barn og unges daglige aktiviteter vil variere. Kanskje begrepet foreldreoversikt eller foreldrekjennskap er et mer dekkende begrep. Jeg ønsker å utforske og utfordre vår forståelse av foreldrekontroll. I min oppgave undersøker jeg alkoholregler, innetider, foreldrenes kjennskap til hvor ungdommene er og hvem de er med og om de kjenner foreldrene til vennene deres.

3.2. Familiepraksiser

Foreldrekontroll er en praksis som skjer i hverdagen mellom foreldre og barn og jeg har derfor valgt det analytiske begrepet familiepraksiser. Historisk sett har vi, ifølge Jacqui Gabb, (2008, 13), konsentrert oss om kategorisering av familier, fremfor å se på hvordan kontekst og omgivelser har påvirket familieformer og praksiser. Gabb (2008, 16) og Janet Finch (2007, 66) påpeker hvordan Morgan, på midten av 1990-tallet endret synet på familier fra en funksjonell enhet til fokus på intime relasjoner i familier og en dynamisk forståelse, med begrepet familiepraksiser. Morgan (1996, 2011) viser med fokus på tidligere forskning hvordan familier er blitt forstått og hvordan begreper er blitt skapt gjennom tiden, samt hvor komplekst familiepraksiser er. Dette speiler min forståelse av familier og er et viktig begrep i mitt prosjekt. Et viktig poeng med familiepraksiser er at det er praksisene, og ikke medlemskapet gjennom blodsband, som bestemmer om man er en del av familiepraksisen.

Morgan forklarer begrepet praksis i sin bok *Family Connections* fra 1996 på denne måten:

”Practices are often little fragments of daily life which are part of the normal taken-for-granted existence of practitioners. Their significance derives from their location in wider systems of meaning” (Morgan 1996, 192). Praksiser er små fragmenter av de hverdagslige aktivitetene, som ofte er noe vi tar for gitt. Hverdagspraksisene er signifikante og handler om bredere systemer av mening (Morgan 1996, 190). Hverdagspraksisene er også noe vi repeterer og de er flytende. At de er flytende vil si at de har en form for åpenhet ved seg, ved at praksisene også kan forstås som for eksempel kjønnspraksiser eller foreldrepraksiser. Praksiser er også historisk og biologisk relevant, da de har et historisk perspektiv for hver enkelt og da de er forankret i individuelle biografier (Morgan 1996, 190). Foreldrekontroll er i de fleste familier en hverdagspraksis og jeg er nysgjerrig på hvordan det henger sammen med graden av tilfredshet med foreldrene.

Familiepraksiser innebærer en sirkulær og systemisk forståelse av familier og nettopp det er viktig i min oppgave, spesielt da et kvantitativt tilstandsbilde kan oppfattes som en tingliggjøring av familier og deres praksiser. Sirkulære prosesser er basert på en forståelse av at menneskelig atferd er for kompleks til å kunne forklares med en lineær årsakssammenheng (Johnsen og Torsteinsson 2012, 128). En ungdoms utagerende atferd eller hasjrøyking kan ikke utelukkende

forklares med foreldrenes strenge innetider. Det handler om deres meningssystemer, biografi, samspillet og relasjonen mellom ungdommen og foreldrene, ungdommens atferd, historiske kontekst med mer. Det er et komplekst samspill mellom mange mekanismer.

Morgan påpeker at det som er viktig er familiepraksiser i hverdagslivet og hvordan familietemaer blir en del av hverdagen gjennom kommunikasjon (Morgan 2011, 173). Denne kommunikasjonen skjer i hverdagen deres og foreldrekontroll er en del av dette. Familiepraksiser fokuserer på relasjoner i spesifikke tider/perioder (Morgan 2011, 173; 1996). Slike relasjoner skaper ofte følelser av ulike art og det er en stor del av hverdagen. Familielivet er en så naturlig del av hverdagen og det er en tatt-for-gitt kvalitet ved familierelasjoner. Nettopp derfor er familiepraksiser så sentralt og viktig (Morgan 2011, 175). Det er nettopp i hverdagen relasjonen mellom foreldre og barn/ungdom er viktig og det er det jeg er opptatt av i min oppgave. Det er ikke når de er innlagt til behandling eller er i terapirommet, men hvordan de har det i hverdagen og hvordan hverdagslige praksiser henger sammen med det relasjonelle. Dette tenker jeg er viktig kunnskap for blant annet familierapeuter, helsesøstre, sosionomer og barnevernspedagoger som jobber med ungdom og deres familiepraksiser.

4. Tidligere forskning

4.1. Et tilbakeblikk

De fleste av oss får en tanke om at slik skal jeg eller slik skal jeg ikke oppdra mine barn og det kommer gjerne fra egen oppvekst eller observasjoner og opplevelser fra våre omgivelser (Thuen og Sommerschild 1997). Vi lever ikke i et vakuum og de familiepraksisene vi benytter har en historie og er preget av vår personlighet, samt at vi preges av den tiden vi lever i og omgivelsene våre (Thuen og Sommerschild 1997, 25). Hva foreldre fokuserer på i sin oppdragelse av barn viser seg å variere med materielle ressurser og samfunnsklassen en tilhører (Morgan 1996, 2011; Alwin 2004, 146). For tre – fire generasjoner siden var fortsatt barnedødeligheten høy, og angsten for at barna skulle bli syke overskygget alt annet. Fattigdom handler også om et basisbehov for å ha nok midler til mat og det kan også overskygge alt annet. Ønskene for våre barn og idealer for barneoppdragelse endrer seg med tiden (Thuen og Sommerschild 1997).

Oppdragelsesstilen som ble anbefalt i middelalderen hadde fokus på underdanighet og disiplin, hvor straff var hyppig brukt og lovhjemlet frem til slutten av 1800-talet. Under opplysningstiden på 1700 tallet ble det tatt et oppgjør med avstraffelse, men det var fortsatt en metode i noen tilfeller. Fra 1800- tallet skjedde det et skifte i oppdragelsesidealer og barns fantasiverden kom i fokus og barndommen ble idyllisert, samtidig som de ble sett på som en samfunnsressurs. I Norge ble det i årene mellom 1880 og 1920 innført flere viktige barnepolitiske reformer, som ga uttrykk for en forståelse av barns behov (Thuen og Sommerschild 1997, 34). Skoleloven kom i 1889 og barnevernet med loven som trådte i kraft i 1900 gjorde Norge til det første landet i verden med et offentlig barnevern. Verneloven mot barnearbeid og underholdsplikt var noen av dem. Norge beholdt sin posisjon som et av de ledende landene for barndomspolitik.

Temaet fysisk avstraffelse ble viktig og det kom lover som begrenset dette. I løpet av 1920-årene avtok straff i skolen og folkeskoleloven av 1936 forbød bruk av fysisk straff i skolen. I det private hjemmet var utviklingen tregere, og en gallupundersøkelse i 1946 avslørte at nær 50 prosent av foreldrene hadde slått barna. Gallupundersøkelser i 1970 viste at 73 prosent mente foreldre burde ha adgang til å gi barnet fysisk straff og i 1978 var det sunket til 60 prosent. Barneloven fra 1981 innførte et forbud mot fysisk vold og i begynnelsen av 1990-årene kom to saker opp for Høyesterett hvor det ble satt tydelige grenser for bruk av fysisk straff (Thuen og Sommerschild 1997, 41).

1950 årene ble kalt barnas gullalder og familiens levestandard økte i form av mer tid, større plass og bedre økonomi som ble brukt til barnets beste (Thuen og Sommerschild 1997, 47).

Oppdragelsen bar preg av tanken om det lykkelige barnet og veien dit var gjennom mor, i følge den kjente legen og psykoanalytikeren John Bowlby. I overgangen til 1960- årene kom fjernsynet og bilen, sysselsettingen blant kvinner økte, barneantallet i familien sank, færre giftet seg, skilsmisene økte, antallet barn utenfor ekteskapet økte, og med dette endret også barneoppdragelsen seg (Thuen og Sommerschild 1997, 57). Behovet for barnetilsyn ble større og med fjernsynet kom andres meninger om barneoppdragelse til syne og vi fikk et normativt perspektiv på oppdragelse. Når barna oppholdt seg mer utenfor hjemmet mistet foreldrene kontrollen og begrepet normforvirring kom frem i debatten (Thuen og Sommerschild 1997, 54).

Tilstedeværende, oppfinnsomme foreldre som kjælte, pludret, lyttet og snakket med barna var hovedbudskapet i 1970-, 1980- og 1990-årene. Dette skapte debatt om hvor fritt barna skulle ha det og grensesetting ble et tema. Grensesetting var omsorg både for barna og foreldrene, og i løpet av 1980-årene ble den ”administrerte” familien et kjennetegn. I samtalegrupper og på foreldremøter var temaer som felles holdninger, regler og grensesettingsmetoder i fokus. Barneoppdragelse endret seg i 1980- og 1990 årene til å fremme barnas evne til å reagere med innlevelse, hjelpsomhet, og omsorg overfor andre (Thuen og Sommerschild 1997, 56). Målet var å hjelpe barna til ”å være seg selv”, men korrigere når de blir ”seg selv nok” og det krevde innlevelse fra foreldrene, som igjen kunne bidra med å formidle empatiens verdier til barna (Thuen og Sommerschild 1997, 56).

Foreldrene til ungdommene i min undersøkelse vokste typisk opp i perioden på 1960- til 1980-tallet, og har da kanskje opplevd å vokse opp under en periode med et normativt syn på oppdragelse, hvor deres foreldre kanskje opplevde å miste kontrollen da det var nytt at barna skulle i barnehage og andre arenaer utenfor hjemmet. Grensesetting var kanskje et stort tema for ungdommenes foreldre når de var barn og ungdom og det ble sett på som omsorg. Dette er relevant da jeg ønsker å formidle mine resultater på en slik måte at fagpersoner får en forståelse av hvor komplekst familiepraksiser er og hvor viktig det er at fagpersoner møter familier med en ydmyk og undrende holdning. Foreldrene er påvirket av tiden de vokste opp i og hvordan de opplevde foreldrekontroll, og det er med på å påvirke utøvelsen av foreldrekontroll i dag.

4.2. Nyere forskning på foreldrekontroll

Forskning innenfor foreldrekontroll viser at lavere grad av foreldrekontroll ses i sammenheng med høyere grad av atferdsproblemer, som bruk av rusmidler, dårligere skolegang, risikabel seksuell atferd og dårligere nettverk (Kerr, Stattin og Dannemiller 2000; Crouter et al. 2005; Stattin og Kerr 2000; Alwin 2004, 151). Hvordan foreldrene tilegner seg denne kunnskapen om ungdommens omgivelser og nettverk, enten det er på en aktiv, passiv, bevisst eller ubevisst måte, har jeg ikke mulighet til å gå inn på i min studie, men denne forskningen kan utfylle min oppgave.

I artikkelen *Ung i Oslo og rusmiddelbruk* ble data fra spørreundersøkelsen «Ung i Oslo 2006» benyttet for å undersøke rusmiddelbruk blant ungdom med immigrantbakgrunn (Abebe og Brunborg 2014). Dataene viste at ungdom med høyere grad av foreldrekontroll, og som i større grad hadde foreldre som stolte på dem, hadde lavere forekomst av rusmiddelbruk. I en annen studie av Kjersti H. Wahl (2016) ble det funnet en sammenheng mellom emosjonell tilknytning til foreldre og grad av selvmordstanker. Foreldrerelasjonen er en risikofaktor for selvmordstanker for ungdommene med et unnvikende tilknytningsmønster, men det ble ikke funnet sammenheng for ungdom med en engstelig tilknytning. Det vil si at ungdom som lever under omsorgsbetingelser preget av lite varme og høy grad foreldrekontroll er en risikofaktor for selvmordstanker. Liknende resultatet ble funnet av Berit Grøholt i en norsk longitudinell studie av ungdom innlagt på sykehus etter suicidforsøk (2015). Resultatet viste at svært mange av de 92 innlagte ungdommene hadde store utfordringer i sin barndom, og at de sjelden søkte støtte hos foreldrene når de hadde det vanskelig.

Ungdomstiden er for mange en svært krevende tid med fysiologiske, emosjonelle, kognitive og sosiale endringer. Foreldres rolle er å være støttespillere i denne naturlige utviklingsprosessen (Wahl 2016, 6). Betydningen av en trygg tilknytning er på ingen måte mindre viktig i ungdomsårene enn i barneårene. Samspillet må ta en ny form, og omsorgen må være aldersadekvat balansert på begge dimensjonene av omsorg og kontroll (Wahl 2016, 15). Norske ungdommer formidlet selv at de ønsker at voksne skal tåle å forholde seg til deres virkelighet, vise at de bryr seg om dem, støtter dem og tar vanskene de opplever på alvor (Sandlie og Ystgaard 2007, 20).

Resultatene fra en svenske studie av 1168 14 år gamle ungdommer og deres foreldre fra sentral-Sverige, viser at foreldrenes aktive bruk av overvåking og søken etter informasjon er mindre viktig enn barnets åpenhet (Kerr, Stattin og Dannemiller 2000, 373). Barns rapporterte foreldrekontroll går sammen med mindre kriminalitet, færre skoleproblemer og bedre relasjon til lærere, men barns åpenhet viser enda sterkere sammenheng. Barns åpenhet går også sterkere sammen med færre depressive symptomer, bedre selvtillit og bedre relasjon til foreldrene, samt at de har færre avvikende relasjoner (Crouter et al. 2005, 880). Det er lite som tyder på at foreldres

aktive overvåking eller søken etter informasjon holder barna unna dårlig nettverk. Barnas åpenhet gikk alltid sammen med bedre tilpasning (Crouter et al. 2005, 880).

Det er en balansegang mellom foreldrekontroll og tillit i relasjonen mellom ungdom og foreldre. Forskning har vist at å oppleve å bli kontrollert kobles til det å miste følelsen av selvkontroll, som henger sammen med dårligere fremfor bedre tilpasning (Peterson, Vaillant og Seligman 1988; Kerr, Stattin og Dannemiller 2000, 367). Studiene av Kerr, Stattin og Dannemiller (2000) og Stattin og Kerr (2000), samt Crouter mfl. (2005) viser at det er viktig i min oppgave å ha fokus på hvor åpne ungdommene er med sine foreldre, da det har større grad av sammenheng med tilfredshet med foreldre enn foreldrekontrollen. De viser også at foreldrekontroll ikke nødvendigvis handler om den aktive utøvelsen av kontroll, men heller en åpenhet hos ungdommen eller at foreldrene får informasjon fra foreldrene til venner. Studiene viser også hvor viktig det er å undersøke hva foreldrekontroll faktisk er, samt hvor misforstått det kan være å oppfordre foreldre til aktiv foreldrekontroll, da foreldrekontroll i følge studiene handler om barnas åpenhet og relasjonen mellom foreldre og barn (Kerr, Stattin og Dannemiller 2000; Stattin og Kerr 2000; Crouter et al. 2005).

5. Teoretisk perspektiv

5.1. Modernitetsteori

I mitt materiale vil jeg nok se flere ulike former for praksiser av foreldrekontroll og hvordan det henger sammen med ungdommenes tilfredshet med deres foreldre. Jeg velger å benytte begrepet familiepraksiser som teoretisk grunnlag og supplere med perspektiver på familiepraksiser fra modernitetsteorien. Det moderne samfunn kjennetegnes ved at det har løsrevet seg fra alle overnaturlige og metafysiske størrelser som gud, kosmiske prinsipper og magiske krefter (Aakvaag 2008, 259). Flere modernitetsteoretikere vektlegger at vi ikke er i et industrisamfunn lengre og at dette skiller den nye moderniteten fra det moderne industrisamfunnet (Aakvaag 2008, 259).

Modernitetsteorien er et alternativ til bindestrek-sosiologien og mellomnivåteorien, og tar med seg to viktige prinsipper fra den klassiske sosiologien. Modernitetsteori er fortsatt samtidsdiagnostiserende ved at den forsøker å gi en helhetlig fortolkning. Det

samtidsdiagnostiske prosjekt kan defineres som «forsøket på å utvikle en teoretisk formidlet, empirisk testet og helhetlig samtidsfortolkning med kritiske ambisjoner.» (Aakvaag 2008, 260). Med teoretisk formidling menes enhetlig, logisk konsistens og tilstrekkelig kompleksst begrepsapparat. Jeg har valgt begrepet familiepraksiser, som belyser det helhetlige, komplekse, åpne og flytende familielivet, for å undersøke foreldrekontroll som er en av mange hverdagslivspraksiser. Min undersøkelse baserer seg også på tidligere forskning på foreldrekontroll fra Norge og Sverige og er på den måten empirisk forankret. Med kritiske ambisjoner siktes det til plikten sosiologien har til å avdekke problemer og skjulte former for makt og dominans, og handler om det moderne samfunns evne til selvkritikk og forbedring (Aakvaag 2008, 261). Det antydes av Aakvaag (2008, 259) at de tre viktigste og mest innflytelsesrike samtidsdiagnostikerne, Ulrich Beck, Anthony Giddens og Zygmunt Bauman er samstemte i at vi lever i en ny modernitet og at deres teorier om den nye moderniteten overlapper på så mange punkter at de gir en tilnærmet enhetlig og helhetlig bilde av den nye moderniteten (Aakvaag 2008, 259).

5.2. Individualiseringens innflytelse på familiepraksiser

Beck påpeker en institusjonell endring i at industrisamfunnets kjønnsdelte kjernefamilie erstattes med den postfamiliale familien. Kvinnens økte yrkesdeltakelse har lagt press på rollen som husmor, og den kjønnsbaserte oppgavedelingen er ikke lenger like naturlig. Beck peker på økning i skilsmisser/samlivsbrudd, gjengifte og nye familiekonstellasjoner med «dine, mine og våre barn», økt aksept for flere former for seksuelle legninger og overgangen fra autoritære og hierarkiske relasjoner til flatere og mer forhandlingsbaserte relasjoner mellom ektefeller og mellom foreldre og barn. Det er en ny, mer åpen og pluralistisk fase i familiens historie (Aakvaag 2008; Beck og Beck-Gernsheim 2002).

Den postfamiliale familien preges av flatere og forhandlingsbaserte praksiser, hvor man skaper en plattform for hverdagsliv som handler om balanse og koordinering. Tidligere kunne man falle tilbake på regler, tradisjoner og rutiner. Beck påpeker at familiebandene er mer skjøre nå og beskriver en familiekonstellasjon hvor mennesker tar valg, forhandler og bestemmer ut i fra gjørdet-selv relasjoner. Individualiseringstenen ser vi igjen hos både Beck og hos Giddens, hvor fokuset er at familien ikke lenger er en tradisjon og hvor individet kommer i sentrum. Det handler

om at familiepraksisene bærer preg av å være mer forhandlingsbaserte (Beck og Beck-Gernsheim 2002; Ellingsæter og Widerberg 2012, 20). Min studie vil gi et bilde av hvordan ungdommene oppfatter foreldrekontroll i det moderne samfunnet, og kanskje kan vi se en slik kontekst i resultatene hvor hierarkiet er flatere og det er mer vekt på forhandlingsbaserte relasjoner. Kanskje innetider og regler for alkohol er mer forhandlingsbasert enn tidligere og dermed bidrar til at ungdom er mer forøyde med sine foreldre.

5.3. Det intensive foreldreskapet

Et trekk ved det moderne familielivet er at foreldreskapet er blitt mer intensivert ved at foreldrene skal stimulere og legge til rette for barnas ulike aktiviteter og tilegnelse av ferdigheter. Det legges mer vekt på kognitiv utvikling (Alwin 2004, 143). Det fremstår i følge Aarseth (2011, 80), som en manisk trang å gi barnet optimal stimulans og berikelse, spesielt i middelklassen. Det påpekes av Kari Stefansen (2008) at det er et uendelig ansvar foreldrene i middelklassen viser ved å alltid orientere seg mot at barnet skal få utvikle seg optimalt og nå sitt fulle potensiale .

Stefansen skriver også at middelklassens foreldreskap er normen i samfunnet (Stefansen 2008). Jamieson (1998 i Gabb 2008, 74) skriver at mor-barn relasjonen består av et konstant arbeid der mor skal kjenne og forstå sitt barn, samt at relasjonene i en familiepraksis handler om å oppnå en felles forståelse gjennom kommunikasjon, empati og deling av følelser og tanker. Kanskje denne tilnærmingen til barna og ungdommene skaper rom for at ungdommene kan oppleve stor grad av omsorg og empati, som igjen kan genere åpenhet hos ungdommene. Kanskje resultatene i min studie også vil vise at det kan være tendensen, slik Kerr, Stattin og Dannemiller (2000) og Stattin og Kerr (Stattin og Kerr 2000) fant i sine undersøkelser.

5.4. Familiepraksiser og avgrensning

Den videre fremstillingen av begrepet familiepraksiser er delt inn i kategorier og det danner grunnlaget for mine analyser av foreldrekontroll. Jeg vil gå dypere inn i ulike sider ved begrepet familiepraksiser og utdype dens relevans for min oppgave.

Før jeg går videre inn på begrepet familiepraksiser vil jeg kort nevne Janet Finch (2007) sin forståelse av å vise familien. Familie må også fremvises og bli forstått av andre som

familiepraksiser. Man må dele fortolkning av at det man gjør er familiepraksiser. Å vise familie handler om at det ikke er tilstrekkelig å gjøre familie, slik Morgan legger vekt på. Å vise familie blir ekstra viktig fordi familier og deres praksiser er mer flytende, delvis som følge av samfunnsutviklingen, og dermed trenger vi å fremvise familie i større grad. Det påpekes at å vise familie tilfører en sterkere vekt på det kvalitative ved familie, ved at vi gjennom vår fortelling om familien vår synliggjør det kvalitative (Finch 2007).

Å fortelle familie, eller mitt narrativ om min familie, er et av flere verktøy for å vise familie (Finch 2007; Davidoff 1999). Samtidig tenker jeg at dette kan være en smal forståelse av å vise familiepraksiser, da jeg gjennom min utdanning som familiebehandler har lært og erfart at familier er mye mer enn hva en forteller (Johnsen og Torsteinsson 2012; Seymour og Dermott 2011). Å vise og fortelle familiepraksiser kunne vært interessant ved en kvalitativ tilnærming til familiepraksiser, hvor deres familier snakkes om. Jeg velger i det videre å fordype meg i begrepet familiepraksiser, nettopp på grunn av dets fokus på det komplekse hverdagslige familielivet, og velger da å ikke gå mer inn i å vise eller å fortelle familie for å avgrense min oppgave.

5.5. Praksiser og foreldrekontroll

Morgan trekker frem Bourdieu sitt fokus på de hverdagslige praktiske handlingene og viktigheten av å vedlikeholde relasjoner (Morgan 2011, 23). Vaner trekkes også frem som en av flere viktige elementer når man definerer praksiser, og det assosieres ofte med det som er normalt og rutinemessig, det som repeteres og tas for gitt. Morgan skriver at det kanskje kan hevdes at de fleste repetisjoner i familielivet kommer av vaner eller tradisjoner og er rasjonelle eller formålsbestemte (Morgan 2011, 28). Praksis kan også være en sammensvergelse hvor foreldre, ungdom eller barn forsøker å få andre til å gjøre noe de ikke selv ønsker og det kan handle om foreldre, ungdom eller barn som forsøker å takle en krevende situasjon (Morgan 2011, 28).

Foreldrekontroll kan være et eksempel på en slik praksis hvor foreldre får ungdommene til å gjøre noe de ikke selv ønsker. Dette kan for eksempel oppleves når foreldre bestemmer innetider og bruken av alkohol. Dette kan imidlertid gjøres på mange ulike måter. Kanskje foreldre nå velger en tilnærming med forhandlinger og dermed oppleves det ikke som en praksis som tvinges på ungdommene. Blir denne foreldrekontrollen utøvd på en måte som bærer preg av en sterkere

hierarkisk tilnærming eller en tilnærming med en flatere struktur? Og hvordan henger den sammen med ungdommenes tilfredshet med sine foreldre? Dersom innetider og regler for alkohol er to praksiser for foreldrekontroll, som viser seg å henge sammen med tilfredsheten med foreldre, vitner det kanskje om en tilnærming med flatere struktur og forhandlinger eller at hierarki fortsatt er en viktig del av familiepraksisene.

Vi må ikke glemme at høy grad av foreldrekontroll uten tillit og omsorg i relasjonen kan være en risikofaktor (Wahl 2016; Abebe og Brunborg 2014; Kerr, Stattin og Dannemiller 2000) . Kanskje ungdommene opplever det som tillitsfullt når de er med på forhandlingene? Å undersøke en slik praksis som foreldrekontroll, uten forståelse for hvor komplekst og sammensatt familiepraksiser er, kan være en fallgrube og det vil jeg forsøke å unngå ved å benytte familiepraksiser som begrep og teori i mine analyser og i drøftingen av funnene fra mine analyser.

5.6. Foreldrekontroll i tid og rom

Familierelasjoner og andre relasjoner skapes og brytes med tiden, og gamle relasjoner og forpliktelser er med på å påvirke nye relasjoner (Morgan 1996, 153). Morgan viser til en mangfoldig og individuell forståelse og opplevelse av tid og rom. Forståelsen av tid og livsløp inkluderer flere områder som jobb, utdanning, venner, andre signifikante utenfor familie og det inkluderer det private og offentlige. Konseptet livsløp kan bidra til en mer sensitiv tilnærming til og forståelse for at familietid er vevd inn i andres tid (Morgan 1996, 145). Denne forståelsen av tid og rom er viktig for min oppgave av to grunner som jeg skal gå nærmere inn på. Først skal jeg si litt mer om forståelsen av tid og rom.

Morgan deler opp forståelsen av rom i tre deler (Morgan 2011, 75). Den første delen er det praktiske og handler om hvordan rom er organisert for å få alle endene ved familielivet til å møtes. Den andre delen er symbolsk og handler om meningene og diskursene knyttet til hjem og familiepraksiser generelt, altså ideene om familie, det private og individuelle. Den tredje delen handler om det forestilte/ideelle ved familielivet og omgivelsene. Dette inkluderer menneskers biografi, drømmer, ønsker og håp for familiepraksisen (Morgan 2011, 75). Disse tre områdene er i interaksjon med hverandre når familiepraksiser utøves. Jeg har inkludert dette i min oppgave

fordi fokuset rettes på det normative synet på familiepraksiser. Våre ideer, drømmer, diskurser og idealer kommer fra et rom og en tid, ikke et vakuum.

Denne forståelsen av rom henger igjen sammen med tid og kanskje spesielt forestillingene vi har om familiepraksiser, som kan komme fra egen oppvekst og andre opplevelser tilbake i tid (Morgan 2011, 77). Denne forståelsen belyser ikke bare samspillet mellom foreldre og barn, men også mellom studiet mitt og mine egne erfaringer fra oppvekst og andre områder. Morgan deler tid i tre deler; fortid, nåtid og fremtid (Morgan 2011, 79). Med en slik forståelse blir fortid og fremtid gjenlevd og erindret gjennom samspill med familiemedlemmer fra andre generasjoner. På denne måten blir sammenhengen mellom biografi og historisk tid synlig, og det er også et av nøkkelementene i familiepraksiser.

Den første grunnen til at jeg anser dette som viktig er at min studie gir et tilstandsbilde av fenomenet foreldrekontroll. Samtidig er ikke forholdene her og nå skapt i et vakuum. Å ha kvantitativ forskning om hva vi på et tidspunkt anså som bra og dårlig vil kunne også gi viktig kunnskap på sikt. På den måten kan oppgaven min være historisk relevant, da denne viten også kan være viktig på et senere tidspunkt. Vi kan lære av det vi en gang tenkte var bra og dårlig. Viten jeg produserer gir et tilstandsbilde og mine konklusjoner må vise en respekt og ydmykhet for det.

Den andre grunnen er at modernitetsteorien som nevnt legger vekt på at relasjonene i familier har en flatere struktur, hvor relasjonene er mer forhandlingsbaserte. Samtidig må vi ikke glemme at foreldrene i denne studien vokste opp i en annen tid og et annet rom. Det handler i likhet med flergenerasjonsperspektivet om fortidens betydning i nåtiden (Johnsen og Torsteinsson 2012). Det vil si hvordan foreldres fortid er med på å forme og skape mening i deres familiepraksiser i nåtiden og spesielt deres forståelse av foreldrekontroll. Hva foreldre ønsker for sine barn, og hva som er beste veien for å nå det målet, er avhengig ikke bare av karakteristikken ved foreldre og barn, men også av flere historiske, kulturelle, demografiske, økonomiske, strukturelle og økologiske variabler som skaper foreldrene og deres tilnærminger til oppdragelse (Alwin 2004, 142).

Det er blitt påpekt at foreldre og ungdom i dag møter andre utfordringer sammenlignet med tidligere og at foreldre ikke har livsinnsikt, erfaringer eller kunnskap om den verden ungdommene deres vokser opp i. Det blir snakk om et generasjonsskille i foreldre og barn relasjonen (Krange og Øia 2005). Foreldrene til ungdommene var selv barn i en periode hvor et normativt syn på oppdragelse var tilstede, slik et normativt syn også er tilstede i dag (Thuen og Sommerschild 1997). Grensesetting var også et viktig tema for besteforeldrene til disse ungdommene, og det kan ha ført til at foreldrene hadde et tydeligere hierarkisk skille i familiene enn vi kanskje ser i det moderne samfunn i dag.

Det som gjør det ekstra interessant i min undersøkelse er at jeg benytter fire uavhengige variabler, som måler ulike former for foreldrekontroll. Jeg vil da kunne se nyansene av de ulike formene for foreldrekontroll, og se det i forhold til denne kunnskapen om familiepraksiser, og gi et mer nyansert bilde enn om jeg benyttet en sammensatt variabel for å måle generell foreldrekontroll. Foreldres valg, enten bevisst eller ubevisst, for hvordan de vil utøve kontroll henger ofte sammen med deres biografi og historie, og det relasjonelle aspektet i en gitt tid og et gitt rom. Selv om min undersøkelse ikke gir en like dyp innsikt som ved kvalitativ forskning betyr det ikke at det ikke er relevant. Fenomenene vi undersøker, enten det er kvantitativt eller kvalitativt, er like komplekse uavhengig av metodevalg. Min oppfatning er at familiepraksiser bidrar til at jeg har et kritisk blikk og forhåpentligvis vil møte familier med en undrende forståelse for hvorfor de gjør som de gjør.

5.7. Klasse og foreldrekontroll

Klasse er en svært relevant variabel i analyser av familiepraksiser, hvor man ofte undersøker om atferdsmønstre knyttet til familielivet henger sammen med klasse (Morgan 1996, 42). Tidligere forskning på Ungdata og andre studier viser at klasse og økonomiske ressurser er en viktig faktor, og klasse påvirker samspillet mellom foreldre og barn (Bakken, Frøyland og Sletten 2016).

Klasse er komplekst og handler ikke bare om økonomiske og materielle ressurser, men også om sosiale og kulturelle verdier (Morgan 1996, 46). Oppdragelsespraksiser henger sammen med hvordan klasse blir forstått og levd (Morgan 1996, 45). Morgan forstår klasse som noe familiært og viser til at barn ikke er født inn i et arbeidsmarked, men i en familie hvor klasseidentifikasjon og livsmuligheter blir overført til barn. For eksempel er jobb, skole og familie tre av mange

arenaer hvor klasseforståelse blir skapt og formet (Morgan 1996, 50). Jeg inkluderer to mål på familieøkonomi som kontrollvariabler, og det er interessant å se hvordan det henger sammen med foreldrekontroll og tilfredshet med foreldre.

5.8. Den omsorgsfulle relasjonen og foreldrekontrollen

Morgan fokuserer på den omsorgsfulle relasjonen fremfor bare den som utøver omsorg. Han diskuterer om begrepet familie er tilstrekkelig, da omsorg strekker seg utover det vi tenker på som kjernefamilie, slektskap og blodsband (Morgan 1996, 100). Morgan trekker frem et eksempel med omsorg overfor et sykt barn og hva det involverer av fysisk omsorg og overvåking, å takle frustrasjonen og frykten hos det syke barnet, takle endringer/tilpasninger hos andre familiemedlemmer som følge av sykdom og deres mulige motstand til det, samt ta i bruk egne følelsesmessige ressurser og utøve følelsesmessig kontroll (Morgan 1996, 105).

Omsorg handler om hvordan dypere sosiale og etiske utfordringer mobiliseres og skapes i en historisk kontekst og hvordan det gis mening i konkrete institusjoner og relasjoner (Morgan 1996, 110).

Ved å fokusere på omsorgsrelasjoner blir forståelsen av familie ikke lenger bare et sett med relasjoner, men også de flytende forpliktelsene og de mer kvalitative aspektene ved disse relasjonene (Morgan 1996, 112). Denne forståelsen av omsorg viser hvordan familiepraksiser ikke bare er bundet av blodsband og reflekterer min forståelse av disse komplekse prosessene. Hva vi i en gitt tid og en kontekst anser som omsorg er varierende, og min oppgave fokuserer på foreldrekontroll som en form for omsorg i en gitt tid og et rom. Denne forståelsen av omsorg belyser kompleksiteten som jeg er ute etter. Men oppfatter egentlig ungdommene foreldrekontroll som omsorg? Jeg undersøker sammenhengen mellom foreldrekontroll og tilfredshet med foreldre, og vil da kanskje få et bilde av om foreldrekontroll kan oppfattes som en form for omsorg.

5.9. Den følelsesmessige foreldrekontrollen

Følelser er en essensiell del av hverdagens rutiner og generelle liv, på samme måte som det er det ved samlivsbrudd eller død. Morgan argumenterer for at følelser er selve hjertet av begrepet familiepraksiser, da det omfatter praksiser som er orientert mot andre familiemedlemmer (Morgan 2011, 111) {Morgan, 2011, Rethinking family practices}. Emosjonelle aspekter ved

familielivet er tilstede uansett om vi er aktivt i det eller ikke, da medlemmene rutinemessig deler sosialt og fysisk rom (Morgan 2011, 115). Det viktige med det følelsesmessige elementet er de små kjærlige og irriterende situasjonene som ikke er så synlige, samt kontroll og forvaltning av følelser og ikke minst deres uttrykk. Et fokus på følelser i familiepraksiser får frem det relasjonelle aspektet, da følelser ofte er delt med andre, også mennesker utenfor den tradisjonelle forståelsen av familieband (Morgan 2011, 126).

Foreldrekontroll som er en hverdagslig familiepraksis inneholder mye følelser hos både foreldrene og ungdommene. Dette kan bli synlig i min oppgave da jeg ser på hvordan foreldrekontroll går sammen med ungdommenes tilfredshet med foreldrene. Å være fornøyd eller ikke fornøyd med sine foreldre inneholder følelser av positiv og negativ art. Ulike former for kontroll er familiepraksiser, og dette kan bli oppfattet på ulike måter av ungdom og utøvd ulikt av foreldre. For noen kan det oppleves av ungdommene og utøves av foreldre som for eksempel overgrep og vold, omsorg og kjærlighet.

5.10. Konklusjon

Morgan skriver at han ikke forsøker å skape en ny teori, men er opptatt av en helhetlig orientering i familiestudier (Morgan 1996, 2011). Imidlertid, som vist over, vurderer jeg familiepraksiser som et nyttig begrep for å analysere og tolke mine data. Jeg kombinerer det med kunnskap fra modernitetsteorien. Familiepraksiser representerer en kvalitet og er orientert mot andre som anses som en del av familiepraksisen. På denne måten konstruerer og reproducerer dette familiers grenser, familierelasjoner og diskurser rundt familie, og det blir en refleksiv praksis (Morgan 2011, 163). For mange kan familiepraksiser inneholde vennskap også og Morgan avviser ikke dette. Familiepraksiser kan også være skadelig og i noen tilfeller fatale (Morgan 2011, 175). Familie er noe mennesker gjør, og ved å gjøre familie skaper og gjenskaper vi ideen ved familie. Så lenge noen fortsetter å tenke at familieliv på noen måter er distinkt vil det være behov for familiepraksis tilnærmingen (Morgan 2011, 177).

Familiepraksiser er svært komplekst og det er mange elementer som er relevante for min studie. Det viktigste bidraget ved å benytte familiepraksiser er nettopp at kompleksiteten blir synlig og at denne kompleksiteten er tilstede uavhengig av valg av metode. Elementene tid og rom er som

påpekt viktig, da det viser at fortiden blir synlig i nåtiden. Morgan sin forståelse av tid og rom viser også at min oppgave er historisk relevant. Det relasjonelle perspektivet ved begrepet familiepraksiser reflekterer min forståelse av hvordan familie gjøres og er synlig i en familiepraksis som foreldrekontroll, da den utøves i relasjon til andre mennesker. Min forforståelse er at foreldrekontroll er en form for omsorg, hvor det handler om at foreldre bryr seg om barna sine og at ungdommene ser det, selv om det i kampens hete ikke er synlig. Jeg må imidlertid være bevisst på at ikke alle foreldre har samme forståelsen av hva omsorg er og det er svært ulike oppfattelser av hva som er bra for ungdommene.

I min undersøkelse må jeg også være klar over at det jeg definerer som familiepraksis, ville kanskje ikke en mor, far eller ungdom definere som en familiepraksis, men kanskje bare en praksis, foreldrepraksis eller en oppgave de som foreldre skal utøve. De fleste vil være enig i at familiepraksiser har noe å gjøre med ekteskap, foreldreskap eller slektskap, men det kan også bli forstått og beskrevet på andre måter (Morgan 1996, 193).

På spørsmål om hva som er så spesielt med begrepet familiepraksiser skriver Morgan at teoretiske og politiske momenter kan gi grunnlag for å droppe ordet familie. Begrepet har fått kritikk fordi det fortsatt bygger opp under en oppfattelse av en familie som et heteroseksuelt par med to små barn, samt at familie fortsatt forbindes/forveksles med husholdning (Morgan 2011, 172). Familie i familiepraksis refererer ikke til en enhet, men til relasjonene mellom enhetene, og familieliv er fortsatt viktig for mange mennesker i store deler av livet deres (Morgan 2011). Det relasjonelle er også synlig i min studie av relasjonen mellom foreldre og ungdom. Om vi skulle gått helt bort fra begrepet familie tror jeg det ville utelukket mange, da familie fortsatt har en sterk symbolsk og praktisk betydning for mange mennesker, miljøer, kulturer og etnisiteter.

Det er nettopp i hverdagen relasjonen mellom foreldre og barn/ungdom er viktig, og det er det jeg er opptatt av i min oppgave. Det er ikke når de er innlagt til behandling eller er i terapirommet, men hvordan de har det i hverdagen og hvordan hverdagslige praksiser henger sammen med det relasjonelle. Dette tenker jeg er viktig kunnskap for blant annet familiebehandling, helsesøstre, sosionomer og barnevernspedagoger som jobber med ungdom og familier.

6. Metode

6.1 Data

Alle analyser er gjennomført i IBM SPSS versjon 24 med MS Excel 2016 for grafisk fremstilling. Jeg benytter tverrsnittstudien Ung i Oslo 2015 sitt materiale, som er en del av Ungdata. Dette datasettet består av 12.449 ungdom på ungdomsskole i Oslo fra 2015. Ung i Oslo er en spørreskjemaundersøkelse gjennomført i Norge, som kartlegger oppvekstsituasjonen for ungdommer i landet. Forskningsprosjektet er finansiert av Oslo kommune ved Velferdsetaten og Byrådsavdelingen for eldre og sosiale tjenester (Andersen og Bakken 2015). Det er en kvalitetssikret undersøkelse som gjennomføres på lokalt nivå i kommunene i Norge for elever på ungdomsskole og videregående skole. Selve skjemaet har en obligatorisk grunnmodul, som benyttes i alle undersøkelser, og tilleggsmoduler som kommunene kan velge fra. Kommunene kan også supplere med egenkomponerte spørsmål om de ønsker. Undersøkelsene er lagt til skoletiden og på den måten minimerer det risikoen for bortfall (Andersen og Bakken 2015; Frøyland 2017a).

I det følgende vil jeg vurdere kvaliteten på studien, deretter gjøre operasjonelle definisjoner og vise deskriptiv data, og til slutt presentere regresjonsanalysen og resultatene.

7. Kvaliteten på studien – generalisering, pålitelighet og gyldighet

Relabilitet betyr pålitelighet og handler om nøyaktigheten ved det vi måler. Validitet betyr gyldighet og handler om at dataene jeg benytter faktisk måler fenomenet jeg ønsker å måle. (Johannessen, Christoffersen og Tuft 2010). Jeg vil i det følgende kommentere gyldigheten ved målingene, mulighetene for å påvise sammenhenger, gyldigheten ved forskningsdesignet og mulighetene for generalisering (Skog 2004, 87). Begrepsvaliditeten henger sammen med valg av variabler og vil i tillegg bli gjennomgått under operasjonalisering av variabler. Foreldrekontroll forstår jeg i denne oppgaven som en familiepraksis og ikke for eksempel en foreldrepraksis. Alle de fire hypotesene, med utgangspunkt i overnevnte uavhengige variabler, måler på hver sin måte om ungdommene opplever at foreldrene retter oppmerksomheten mot og følger med på deres fritid. På bakgrunn av dette er gyldigheten ved målingene er ivaretatt.

Den interne gyldigheten handler om de sammenhengene vi finner og muligheten for at det kan handle om sammenhenger med tredjevariabler (Skog 2004). Ved å benytte en lineær multippel regresjonsanalyse med flere modeller kan slike sammenhenger synliggjøres. Samtidig vil det ikke være mulig å inkludere alle aktuelle tredjevariabler i denne studien, da den må begrenses og da samfunnsvitenskapelig forskning ikke vil kunne gi et fullstendig bilde av den komplekse virkeligheten. Jeg legger heller ikke opp til å påvise kausale sammenhenger i denne oppgaven, da designet er ikke-eksperimentelt. Under operasjonalisering av kontrollvariabler begrunnes også valget av kontrollvariablene. Forskningsdesignet er en tverrsnittstudie med utgangspunkt i en bestemt avhengig variabel. Målet er å finne ut om ungdommene som er svært fornøyde med sine foreldre også har foreldre som utøver streng foreldrekontroll (Skog 2004, 73).

Når det gjelder pålitelighet må det foretas en skjønnsmessig vurdering av hvor samvittighetsfull og pålitelig innsamlingen og behandlingen av data har foregått. I forhold til innsamlingen forventes det at dette er ivaretatt av Ungdata, men kommenteres også under forskningsetiske vurderinger. I tillegg må størrelsen på materialet vurderes og dette kommenteres under frafall og generalisering. Imidlertid er mengden observasjoner så stor at det ikke er fare for tilfeldige målefeil.

7.1. Frafall og generalisering

Ung i Oslo 2015 sitt utvalg består av 12.449 ungdommer på ungdomsskolene i Oslo, mens populasjonen er på 17.238. Det gir en svarprosent på 72,2 som er svært bra for en survey undersøkelse (Johannessen, Christoffersen og Tuft 2010, 245; Frøyland 2017a). 12.359 ungdommer svarte på spørsmålet om hvor fornøyde de er med sine foreldre, og det gir en svarprosent på 99,3 prosent. Hvorfor noen ungdom hopper over dette spørsmålet er kanskje fordi de ikke vet hva de skal svare, som følge av at de har en form for ambivalent eller ustabil relasjon. Kanskje de en dag tenker at de har gode foreldre, mens de en annen dag ikke tenker det. Eller det kan handle om at de rett og slett ikke er fornøyde og da ikke vil svare, samt at noen kanskje ikke rekker å svare på spørsmålet.

Nettoutvalget er uansett stort, også sett i forhold til bortfallet på 90 stykker, at det ikke er avgjørende med en frafallsanalyse. Jeg tok et bevisst valg da jeg ønsket å undersøke ungdom på

ungdomsskole, som er en rett og en plikt da det er en del av grunnskolen. Videregående derimot er kun en rett og ikke en plikt, og derfor kan risikoen for bortfall være større. Svarprosenten ved Ung i Oslo 2015 viser også større utvalg på ungdomsskolen enn videregående, med 72 prosent for videregående mot 86 prosent for ungdomsskolen (Andersen og Bakken 2015, 7).

Når det gjelder ytre gyldighet (generalisering) har studier vist at datamaterialet til Ungdata gir et representativt bilde av skoleungdom generelt i Norge (Bakken, Frøyland og Sletten 2016, 33) . Denne undersøkelsen vil gi et representativt bilde av ungdom i Oslo. Da jeg har valgt ut kun Oslo i mitt materiale er det klart at et tydelig kjennetegn ved dette er at det er en storby. Det kan være noe variasjon i forhold til mindre bygder, men antakeligvis er ikke forskjellene så store. Fordelen med å ha så stort utvalg, fra en by som Oslo, er at du får med mange ulike mennesker og dermed flere kjennetegn. Samtidig må man være klar over at det er en majoritet som kan ha flere like trekk enn minoritetene og den største representasjonen kommer trolig fra majoriteten. På bakgrunn av størrelsen på utvalget, og at jeg velger ungdom på ungdomsskole, gir datamaterialet et representativt bilde av ungdom på ungdomsskole i Oslo. Selv om undersøkelsen ble gjennomført i 2015 er det ikke noe som skulle tilsi at resultatene for de forholdene jeg undersøker ikke er gyldige i 2018. Det har vært påvist noen endringer for ungdom i Oslo gjennom årene, men det er ikke av avgjørende betydning (Andersen og Bakken 2015).

8. Forskningsetiske vurderinger

Forskning må underordne seg etiske og juridiske retningslinjer, og handler om prinsipper, regler og retningslinjer for om handlinger er riktig eller gale (Johannessen, Christoffersen og Tufte 2010, 91). I regi av Ungdata blir det sendt ut brev til foreldrene hvor det gis informasjon om undersøkelsen og hvor foresatte til de under 18 år kan bestemme om barna deres skal delta eller ikke. Elevene får også beskjed før undersøkelsen at de kan hoppe over spørsmål de ikke ønsker å besvare og at de kan trekke seg. Foresatte kan også få tilsendt spørreskjema i forkant av undersøkelsen. Undersøkelsene på ungdomsskolen gjennomføres anonymt og er dermed ikke meldepliktig. På bakgrunn av dette kan man si at ungdommenes og foreldrenes rett til selvbestemmelse og autonomi, samt forskerens plikt til å respektere ungdommenes og familienes privatliv, er ivaretatt (Andersen og Bakken 2015, 10). Ungdata begrenser også mengden bakgrunnsinformasjon som er innhentet om ungdommene, da undersøkelsen skal være anonym

og utvalget i noen kommuner er relativt lite. På denne måte skal det ikke være mulig å identifisere ungdommene gjennom bakveisidentifisering (Frøyland 2017a).

8.1. Undersøkelsens konsekvenser for deltakerne

Formålet med oppgaven er å avdekke sammenhenger mellom foreldrekontroll og tilfredshet med foreldrene, som kan generaliseres til ungdomspopulasjonen i Oslo. Som nevnt tidligere i oppgaven tenker jeg at dette er viktig kunnskap for ulike fagfelt i møte med familier og ungdom. Dersom resultatene er signifikante, pålitelige, gyldige og kan generaliseres, kan dette få konsekvenser for familier og ungdom i møte med hjelpeapparatet. Jeg har gjennom oppgaven påpekt at familiepraksiser er komplekse, at denne undersøkelsen gir et tilstandsbilde av fenomenet jeg undersøker, og at fagfolk i møte med familier må tilstrebe en ydmyk, respektfull og nysgjerrig holdning. Bruken av begrepet familiepraksiser er en påminnelse om nettopp dette, og det er viktig å ikke tolke at foreldrekontroll er betydningsfullt uten at det kombineres med varme og omsorgsfulle relasjoner.

9. Operasjonelle definisjoner

Denne delen handler om sammenhengen mellom definisjonen og forståelsen av foreldrekontroll, og konkret hvordan jeg måler foreldrekontroll (Johannessen, Christoffersen og Tufte 2010, 63). Da min oppgave fokuserer på hverdagspraksiser rapportert fra ungdommer, tillegger jeg ungdommenes opplevelse avgjørende betydning. Ungdommenes opplevelser er reelle uavhengig av vår vurdering eller fortolkning av dem og vi må anerkjenne nettopp dette. Jeg har valgt å ikke slå sammen noen variabler, fordi det er de detaljerte hverdagslige opplevelsene jeg er nysgjerrig på og vektlegger i min studie.

Foreldrekontroll kan være så mangt, og det finnes mange ulike forståelser av hva det er, meningene ved det og hvordan det utøves. En definisjon av foreldrekontroll har jeg redegjort for, men det kan likevel forstås på ulike måter. Basert på tidligere forskning, definisjonen av foreldrekontroll og den flytende forståelsen som vektlegges i familiepraksiser handler hypotesene om foreldres informasjon om deres ungdommer og grensesetting. Ved å benytte begrepet familiepraksiser, som gir en svært bred forståelse av hva familier er og gjør, kan foreldrekontroll forstås som en form for hverdagspraksis. Det er praksiser som foregår i familiers hverdagsliv,

samtidig er det ikke sikkert foreldrene tenker over det eller at ungdommene tenker at det er foreldrekontroll (Morgan 1996, 2011).

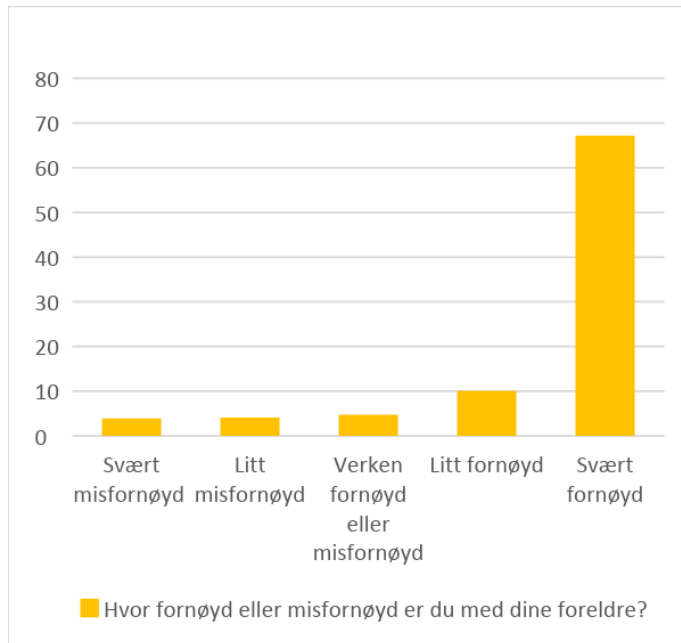
10. Operasjonalisering av variabler

Jeg omkoder alle variablene til dummyvariabler på grunn av deres opprinnelige målenivå. Ved å omkode til dikotome variabler kan de benyttes i en multiplert lineær regresjonsanalyse (Hellevik 2009). Forutsetninger for lineær multiplert regresjonsanalyse vil jeg gå nærmere inn på under punkt 11.1. Ved å benytte en slik null/en-koding vil parameterverdien for de uavhengige variablene fortelle hvor mye mer eller mindre av den avhengige variabelen vi finner hos de med koden «1» enn blant de med koden «0». Jeg vil på denne måten kunne sammenligne en gruppe med en annen. Jeg vil kunne predikere hvor stor sannsynlighet det er for at ungdom er fornøyd med sine foreldre dersom de skårer høyere på de ulike uavhengige variablene (Skog 2004, 313). Denne oppgaven fokuserer på gruppen som er svært fornøyd med sine foreldre, og derfor vil omkodningene for denne gruppen være satt til verdien «1». Den største gruppen i min oppgave vil derfor ha verdien «1». Det påpekes av Christophersen (2009, 171) at problemstillingen bør avgjøre hvilken kategori som skal utgjøre referansegruppen.

10.1. Avhengig variabel – tilfredshet med foreldrene

For å operasjonalisere min avhengige variabel konstruerte jeg en dikotom variabel hvor svaret «*svært fornøyd med sine foreldre*», ble kodet til verdien «1» og de resterende alternativene 1-4, ble kodet til verdien «0». Det er 67,2 prosent av de som har svart som har opplyst at de er “*svært fornøyd med sine foreldre*”, mens 10,1 prosent har svart «*litt fornøyd*» og 8,8 prosent har svart at de er «*litt eller svært misfornøyd*». Totalt er det 1227 (9,9 prosent) ungdommer som ikke har besvart spørsmålet. I undersøkelser med mindre antall enheter ville dette vært mye, men når totalt antall respondenter er 12.359 vil det ikke være av avgjørende betydning. Fordelingen på min avhengige variabel, før omkodning, er vist i prosent i figur 1.

Figur 1

10.2. Uavhengige variabler

Får du lov til å drikke alkohol av foreldrene dine?

Svaralternativene er «ja», «nei» og «vet ikke» og her har jeg laget en dummy variabel hvor svarene vet ikke og ja er slått sammen til «0». Svaret nei er gitt verdien «1». Her har 82,3 prosent svart «nei», 9,6 prosent har svart «vet ikke» og 4,3 prosent har svart «ja». Her er det 473 (3,8 prosent) ungdommer som ikke har svart. De som har avgitt svar kodet «1» på dette spørsmålet, og samtidig opplyst at de er svært fornøyd med sine foreldre (kodet «1»), utgjør 65,7 prosent av de som har besvart begge spørsmål. Resterende fordeling er: Kodet «0» på spørsmålet, men svært fornøyd med sine foreldre utgjør 9,0 prosent, kodet «1» på dette spørsmålet, men ikke svært fornøyd med sine foreldre utgjør 20,0 prosent og de som har svar kodet «0» på dette spørsmålet og ikke er svært fornøyd med sine foreldre utgjør 5,3 prosent. Svarene ses i sammenheng med hypotese 1.

Har du avtalte tider du må være hjemme om kvelden?

Svaralternativene er «Nei, jeg kommer hjem når jeg selv vil», «Noen ganger avtaler, andre ganger kommer jeg hjem når jeg vil» og «ja, jeg har alltid avtaler om når jeg skal komme hjem». Resultatene viser at 49,4 prosent svarer at de har det «noen ganger avtaler, andre ganger kommer

jeg hjem når jeg vil» og 44 prosent svarer «ja, alltid». Denne variabelen viser fordelene ved å ikke slå sammen variabler, da slike nyanser, hvor svært mange ikke alltid har avtale, blir synlig. 4,8 prosent sier de kommer når de vil og 234 (1,9 prosent) ungdommer har ikke svart. Her har jeg laget en dummy variabel hvor svarene «*noen ganger avtaler, andre ganger kommer jeg hjem når jeg vil*» og «*ja, jeg har alltid avtaler om når jeg skal komme hjem*» er kodet til verdien «1» og svaret «*Nei, jeg kommer hjem når jeg selv vil*» er kodet til verdien «0». De som har avgitt svar kodet “1” på dette spørsmålet, og samtidig opplyst at de er svært fornøyd med sine foreldre (kodet “1”), utgjør 71,9 prosent av de som har besvart begge spørsmål. Resterende fordeling er: Kodet “0” på spørsmålet, men svært fornøyd med sine foreldre utgjør 2,7 prosent, kodet “1” på dette spørsmålet, men ikke svært fornøyd med sine foreldre utgjør 23,5 prosent og de som har svar kodet “0” på dette spørsmålet og ikke er svært fornøyd med sine foreldre utgjør 1,9 prosent. Svarene ses i sammenheng med hypotese 2.

Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er, og hvem jeg er sammen med i fritiden.

Her ser vi at 65,7 prosent har svart «*passer svært godt*», 28,4 prosent svarer «*passer ganske godt*», 3,7 prosent svarer «*passer ganske dårlig*» og 1,6 prosent svarer «*passer svært dårlig*». Totalt har 94,6 prosent svart at det “passer godt” og “ganske godt”, mens resten, utenom 70 (0,6 prosent) ungdommer som ikke har svart, sier det passer “ganske dårlig” eller “svært dårlig”. Det er viktig å bemerke at spørsmålet er formulert med «*pleier å vite*», og at det kan være flere tilfeller hvor foreldrene ikke vet det blant de 94,6 prosent som svarer at det passer ganske eller svært godt. Her har jeg laget en dummy variabel hvor svarene *passer svært godt og ganske godt* er kodet til verdi «1» og svarene *passer ganske dårlig og svært dårlig* er kodet til verdien «0». De som har avgitt svar kodet “1” på dette spørsmålet, og samtidig opplyst at de er svært fornøyd med sine foreldre (kodet “1”), utgjør 72,3 prosent av de som har besvart begge spørsmål. Resterende fordeling er: Kodet “0” på spørsmålet, men svært fornøyd med sine foreldre utgjør 2,4 prosent, kodet “1” på dette spørsmålet, men ikke svært fornøyd med sine foreldre utgjør 22,7 prosent og de som har svar kodet “0” på dette spørsmålet og ikke er svært fornøyd med sine foreldre utgjør 2,6 prosent. Svarene ses i sammenheng med hypotese 3.

Foreldrene mine kjenner foreldrene til vennene mine.

Svaralternativene her er «*passer svært godt*», «*passer ganske godt*», «*passer ganske dårlig*» og «*passer svært dårlig*». 22,1 prosent har svart “svært godt”, 47,5 prosent har svart at det passer “ganske godt”, 20,5 prosent har svart “ganske dårlig” og 20,9 prosent har svart at det passer “svært dårlig”. Her er det bare 195 (1,6 prosent) ungdommer som ikke har svart på spørsmålet. Denne variabelen er operasjonalisert ved at svarene «*passer svært godt*» og «*passer ganske godt*» er gitt verdien «1» og svarene «*passer ganske dårlig*» og «*passer svært dårlig*» er gitt verdien «0». De som har avgitt svar kodet “1” på dette spørsmålet, og samtidig opplyst at de er svært fornøyd med sine foreldre (kodet “1”), utgjør 56,7 prosent av de som har besvart begge spørsmål. Resterende fordeling er: Kodet “0” på spørsmålet, men svært fornøyd med sine foreldre utgjør 18,6 prosent, kodet “1” på dette spørsmålet, men ikke svært fornøyd med sine foreldre utgjør 14,9 prosent og de som har svar kodet “0” på dette spørsmålet og ikke er svært fornøyd med sine foreldre utgjør 10,4 prosent. Svarene ses i sammenheng med hypotese 4.

10.3. Kontrollvariabler

Kontrollvariablene jeg har valgt ut er med fokus på ungdommenes subjektive opplevelse og med fokus på begrepsvaliditet, altså at variablene måler det jeg ønsker å måle (Skog 2004)¹.

Familieøkonomi

Tanken var å finne et mål på ungdommenes subjektive opplevelse av familiens økonomi. Samtidig er det ikke sikkert at ungdommenes opplevelse av dette speiler foreldrenes faktiske inntekt, da ungdom har begrenset kunnskap om hva foreldrene deres tjener (Ensminger et al. 2000, 394). Imidlertid har det vist seg at ungdom samlet sett kan vurdere og gi adekvat informasjon om familiens sosioøkonomiske status, når det ble sammenliknet med informasjon fra deres mødre (Ensminger et al. 2000, 411). Jeg har inkludert følgende variabler:

¹ Kjønn er utelatt som kontrollvariabel da forskning har vist at det ikke er store forskjeller på gutter og jenter i studier av foreldrekontroll, samt at kjønn var ikke signifikant i min regresjonsanalyse (Stattin og Kerr 2000; Kerr, Stattin og Dannemiller 2000).

Har familien din hatt god eller dårlig råd-økonomi de siste to årene?

Ungdommens subjektive opplevelse av familiens økonomi er svært viktig, selv om man selvfølgelig kan stille spørsmål ved om ungdommens opplevelser gjenspeiler familiens faktiske situasjon. Imidlertid er ikke dette spørsmålet et direkte spørsmål om foreldrenes inntekt, men heller om ungdommen opplever at familien har god eller dårlig råd de siste to årene. Uansett er ungdommenes opplevelser av ulike sider ved deres liv og hverdag i fokus i denne oppgaven, da deres opplevelser er reelle for dem og er med på å påvirke dem.

Her er det bare 303 (2,5 prosent) ungdommer som ikke har svart. 48,7 prosent har svart «*vi har god råd hele tiden*», 30,9 prosent har svart «*vi har stort sett god råd*», 13,9 prosent har svart «*vi har hverken god råd eller dårlig råd*», 2,9 prosent svarte at «*vi har stort sett hatt dårlig råd hele tiden*» og 1,1 prosent svarte at «*vi har hatt dårlig råd hele tiden*». At det bare er 303 (2,5 prosent) som ikke har svart er en god indikasjon på at ungdommen som er spurt har en formening om familiens økonomi, samtidig som man ikke kan utelukke at noen har valgt å ikke svare dersom familien har dårlig råd, eller kanskje ikke stoler på at undersøkelsen er anonym. Noen ungdommer kan også ha valgt å svare noe annet enn det de faktisk opplever og vet om foreldrenes inntekt, da det kan være skamfullt å ikke ha god råd. Dette kan påvirke resultatene mine, men samtidig er utvalget så stort at det vurderes som rimelig å anta at validiteten er akseptabel.

Her har jeg laget en dikotom variabel av de som har svart at de har god råd hele tiden og stort sett god råd hele tiden, som utgjør 79,6 prosent og har verdien «1». De som har hverken god eller dårlig råd, stort sett dårlig råd og har dårlig råd hele tiden utgjør 17,9 prosent og fikk verdien «0». De som har avgitt svar kodet "1" på dette spørsmålet, og samtidig opplyst at de er svært fornøyd med sine foreldre (kodet "1"), utgjør 63,9 prosent av de som har besvart begge spørsmål. Resterende fordeling er: Kodet "0" på spørsmålet, men svært fornøyd med sine foreldre utgjør 10,7 prosent, kodet "1" på dette spørsmålet, men ikke svært fornøyd med sine foreldre utgjør 17,9 prosent og de som har svar kodet "0" på dette spørsmålet og ikke er svært fornøyd med sine foreldre utgjør 7,5 prosent.

Foreldres utdanning

Ungdata har formulert spørsmålet på denne måten; *har faren og moren din utdanning på universitetet eller høyskole? Sette ett kryss for mor og ett kryss for far. Hvis du ikke har kontakt med en eller begge av foreldrene dine, hopper du over spørsmålet som gjelder denne forelderen.* Svaralternativene er ja og nei for begge og ja og nei for mor eller far. Dette har Ungdata samlet til ingen foreldre med høyere utdanning, en forelder med høyere utdanning eller begge foreldre med høyere utdanning. Det er 13 prosent med «ingen høyere utdanning», 14,3 prosent har «en med høyere utdanning» og 57,5 prosent hvor «begge har høyere utdanning». Det er en ganske høy andel ungdommer hvor begge foreldrene har høyere utdanning og relativt likt for de med en eller ingen foreldre med høyere utdanning. For å gjøre denne variabelen dikotom ble to foreldre med høyere utdanning gitt verdi «1» og de hvor en hadde høyere utdanning og ingen med høyere utdanning, samt de som ikke svarte på variabelen, ble gitt verdi «0».

På dette spørsmålet er det 1876 (15,2 prosent) ungdommer som ikke har svart, og det kan skyldes at ungdommene ikke vet. Dette er et spørsmål om fakta vedrørende deres foreldres utdanningsnivå og kanskje, er det på lik linje med et spørsmål om foreldrenes inntekt, en god grunn til at en høy andel ikke har svart. Gruppen som har hoppet over dette spørsmålet er vurdert i tidligere undersøkelser, og det viste seg at disse ungdommene på flere måter lignet på de som oppgir at ingen av foreldrene har høyere utdanning (Bakken, Frøyland og Sletten 2016, 24). Jeg har slått sammen de som har oppgitt at ingen av foreldrene har høyere utdanning og de som ikke har svart. Undersøkelser basert på Ungdata har vist at ungdom overrapporterer foreldrenes utdanningsnivå sammenliknet med Statistisk sentralbyrå (Bakken, Frøyland og Sletten 2016, 23). Det kan være at de ikke vet, eller at de faktisk synes det er skamfullt å svare at de ikke har høyere utdanning. Norge er et land med mye fokus på utdanning, og utdanning trekkes ofte frem som nøkkelen til en god jobb og inntekt. De som har avgitt svar kodet “1” på dette spørsmålet, og samtidig opplyst at de er svært fornøyd med sine foreldre (kodet “1”), utgjør 48,3 prosent av de som har besvart begge spørsmål. Resterende fordeling er: Kodet “0” på spørsmålet, men svært fornøyd med sine foreldre utgjør 26,3 prosent, kodet “1” på dette spørsmålet, men ikke svært fornøyd med sine foreldre utgjør 14,8 prosent og de som har svar kodet “0” på dette spørsmålet og ikke er svært fornøyd med sine foreldre utgjør 10,6 prosent.

Ungdommenes mentale helse og atferd

For å få et bilde på hvordan ungdom sin mentale helse er, og hvordan dette henger sammen med foreldrekontroll og tilfredshet med foreldrene, har jeg valgt ut fem variabler. Som nevnt rapporteres det at barns åpenhet, en måte foreldrene oppnår høyere foreldrekontroll på, går sammen med færre depressive symptomer. Det er i tidligere studier av foreldrekontroll, blitt kontrollert for følelsen av depresjon, lav selvtillit og problematferd (Crouter et al. 2005; Kerr, Stattin og Dannemiller 2000). Jeg velger å inkludere følgende kontrollvariabler i min undersøkelse:

Hvordan tror du at framtida di vil bli? Tror du at du vil komme til å få et godt og lykkelig liv? Etter inspirasjon fra Søren Hertz (2008) kan ungdoms drømmer om og tro på fremtiden være et viktig mål på deres generelle helsesituasjon. Kort sagt handler det om at ungdommene og deres nettverk ikke er fastlåste i et håpløst syn på nåtiden, men ser de uante mulighetene som finnes, selv om ting kan være vanskelig her og nå. Svaralternativene her er «ja», «nei» og «vet ikke». 66,7 prosent har svart «ja», 20,9 prosent har svart «vet ikke» og 2,1 prosent har svart «nei», mens 1273 (10,3 prosent) ungdommer har ikke svart. Her har jeg omkodet dette til en dikotom variabel hvor de som har svart «vet ikke» og de som har svart «nei» er gitt verdien «0» og de som har svart «ja» et gitt verdien «1». De som har avgitt svar kodet “1” på dette spørsmålet, og samtidig opplyst at de er svært fornøyd med sine foreldre (kodet “1”), utgjør 59,4 prosent av de som har besvart begge spørsmål. Resterende fordeling er: Kodet “0” på spørsmålet, men svært fornøyd med sine foreldre utgjør 15,3 prosent, kodet “1” på dette spørsmålet, men ikke svært fornøyd med sine foreldre utgjør 15,1 prosent og de som har svar kodet “0” på dette spørsmålet og ikke er svært fornøyd med sine foreldre utgjør 10,3 prosent.

Har du i løpet av den siste uka vært plaget av noe av dette: - Følt deg ulykkelig, trist eller deprimert.

Opplevelsen av å være ulykkelig, trist eller deprimert kan ha svært ulike uttrykk hos mennesker, og det kan være vanskelig å finne et godt mål på dette. Lavt stemningsleie, humørsvingninger og irritabilitet, redusert interesse eller glede, redusert energi, lav selvfølelse eller skyldfølelse, konsentrasjonsvansker, psykosomatiske plager, samt uregelmessigheter i søvn og appetitt er noen av symptomene på depresjon (Hertz 2008, 208). Min undersøkelse fokuserer ikke på de med en

klinisk depresjon, men tidligere forskning har vist at depresjon er en viktig faktor blant ungdom og kan ikke utelates (Andersen og Dæhlen 2017).

Jeg har valgt spørsmålet følt deg ulykkelig, trist eller deprimert som kan besvares med «*ikke plaget i det hele tatt*», «*lite plaget*», «*ganske mye plaget*» og «*veldig mye plaget*». Her er det 895 (7,2 prosent) ungdommer som ikke har svart og etter en sjekk av fire andre spørsmål om depresjon lå også frafallet på omtrent 7 prosent. 44,9 prosent har svart «*ikke i det hele tatt*», 27,9 prosent har svart «*lite plaget*», 12,2 prosent har svart «*ganske mye plaget*» og 7,7 prosent har svart «*veldig mye plaget*». Her har jeg kodet svarene “ikke i det hele tatt” og “lite plaget” til «1» og resten til «0». De som har avgitt svar kodet “1” på dette spørsmålet, og samtidig opplyst at de er svært fornøyd med sine foreldre (kodet “1”), utgjør 62,6 prosent av de som har besvart begge spørsmål. Resterende fordeling er: Kodet “0” på spørsmålet, men svært fornøyd med sine foreldre utgjør 12,1 prosent, kodet “1” på dette spørsmålet, men ikke svært fornøyd med sine foreldre utgjør 15,8 prosent og de som har svar kodet “0” på dette spørsmålet og ikke er svært fornøyd med sine foreldre utgjør 9,5 prosent.

Hva er viktig for å få status i ditt vennemiljø – å røyke hasj eller marihuana.

Jeg har valgt denne kontrollvariabelen for å ha et mål på eksternaliserende symptomer eller atferd som anses som uønsket (Sommerschild et al. 2015). Ungdom som er i et vennemiljø med et slikt mål på status kan ha en større risiko for senere uønsket atferd. Å røyke hasj er ulovlig i Norge og det øker risikoen for å komme i kontakt med politiet og igjen for eksempel barnevernet, gjennom bekymringsmelding. Antakeligvis er også dette noe ungdommene holder skjult for sine foreldre, og rapportert foreldrekontroll kan være lavere for denne gruppen.

2,9 prosent av ungdommene sier at det «*øker statusen mye*», 4,3 prosent sier det «*øker statusen litt*», 22,1 prosent sier det «*ikke har noen betydning*», 10,4 prosent sier den «*minker statusen litt*», 56 prosent sier det «*minker statusen mye*», mens 528 (4,3 prosent) har ikke svart. Denne variabelen omkoder jeg til en dikotom variabel ved at de som har svart at det minker statusen mye og litt gis verdien «1» og de som har svart at statusen øker mye, litt og ikke har noen betydning gis verdien «0». De som har avgitt svar kodet “1” på dette spørsmålet, og samtidig

opplyst at de er svært fornøyd med sine foreldre (kodet "1"), utgjør 54,2 prosent av de som har besvart begge spørsmål. Resterende fordeling er: Kodet "0" på spørsmålet, men svært fornøyd med sine foreldre utgjør 20,6 prosent, kodet "1" på dette spørsmålet, men ikke svært fornøyd med sine foreldre utgjør 15,7 prosent og de som har svar kodet "0" på dette spørsmålet og ikke er svært fornøyd med sine foreldre utgjør 9,6 prosent.

Jeg er stort sett fornøyd med meg selv.

Denne variabelen har jeg inkludert da foreldrene er viktige støttespillere for ungdom på ungdomsskolen. Foreldrene kan i stor grad bygge opp under ungdommens opplevelse av å være fornøyd med seg selv. Her har 36 prosent svart «*passer svært godt*», 35,5 prosent svart «*passer ganske godt*», 12,8 prosent har svart «*passer ganske dårlig*», 3,9 prosent har svart «*passer svært dårlig*» og 1462 (11,8 prosent) har ikke svart. Her har jeg kodet om passer svært godt og ganske godt til «1» og ganske dårlig og svært dårlig til «0». De som har avgitt svar kodet "1" på dette spørsmålet, og samtidig opplyst at de er svært fornøyd med sine foreldre (kodet "1"), utgjør 64,2 prosent av de som har besvart begge spørsmål. Resterende fordeling er: Kodet "0" på spørsmålet, men svært fornøyd med sine foreldre utgjør 10,6 prosent, kodet "1" på dette spørsmålet, men ikke svært fornøyd med sine foreldre utgjør 16,8 prosent og de som har svar kodet "0" på dette spørsmålet og ikke er svært fornøyd med sine foreldre utgjør 8,3 prosent.

Tenk deg at du har et personlig problem. Du føler deg utenfor og trist og trenger noen å snakke med. Ville du snakket med eller søkt hjelp hos dine foreldre?

Dette spørsmålet kan gi en indikasjon på relasjonen mellom ungdommene og foreldrene deres. Tidligere forskning har vist hvor viktig åpenhet hos ungdommene er i forhold til det å utøve aktiv foreldrekontroll (Crouter et al. 2005; Stattin og Kerr 2000; Kerr, Stattin og Dannemiller 2000). På dette spørsmålet har 44,2 prosent av ungdommen i Oslo i 2015 svart «*helt sikkert*», 33,5 prosent svarte «*kanskje*», 15,6 prosent svarte «*nei*» og 826 (6,7 prosent) ungdommer har ikke svart. De som svarte nei på dette spørsmålet har kanskje et personlig problem som involverer foreldrene, og da er det kanskje naturlig å ikke ta det opp med sine foreldre. Her har jeg kodet svarene helt sikkert og kanskje til «1» og nei til «0». De som har avgitt svar kodet "1" på dette spørsmålet, og samtidig opplyst at de er svært fornøyd med sine foreldre (kodet "1"), utgjør 66,9 prosent av de som har besvart begge spørsmål. Resterende fordeling er: Kodet "0" på spørsmålet, men svært

fornøyd med sine foreldre utgjør 7,9 prosent, kodet “1” på dette spørsmålet, men ikke svært fornøyd med sine foreldre utgjør 16,6 prosent og de som har svar kodet “0” på dette spørsmålet og ikke er svært fornøyd med sine foreldre utgjør 8,7 prosent.

11. Deskriptiv statistikk for de uavhengige variablene fordelt på avhengig variabel

Nedenfor presenteres den deskriptive statistikken for alle variablene i tabellform. Vi ser at kontrollvariablene som handler om mental helse og atferd har størst manglende verdier sammenliknet med de andre kontrollvariablene. Tilfredshet med foreldre har også en høy manglende verdi, mens det er relativt lave manglende verdier for alle de uavhengige variablene. Det kan tolkes som at foreldrekontroll er noe ungdommene generelt har et bevisst forhold til og at det kanskje er et tema i mange familiepraksiser. Vi ser også at flertallet av ungdommene opplyser å ha foreldre som på ulike måter utøver foreldrekontroll.

Tallene i denne fremstillingen vil ikke la seg summere når man kontrollerer dem, fordi alle respondenter har ikke besvart alle spørsmålene. Man kan da altså ikke summere prosentene fordelt på den avhengige variabelen og få hva alle respondenter på det aktuelle spørsmålet har svart. De to høyre kolonnene viser fordelingen av svar på de enkelte spørsmålene, fordelt på den avhengige variabelen. Det utelukker altså de som ikke har besvart både spørsmålet som er basis for den avhengige variabelen, og også det enkelte spørsmålet. Dataene vist i disse kolonnene er utgangspunkt for regresjonsanalysen.

Tabell 1 Deskriptiv statistikk for den avhengige variabelen

		Svært fornøyd (= 1)	Svært misfornøyd/litt misfornøyd/verken fornøyd eller misfornøyd/litt fornøyd (= 0)
Avhengig variabel			
Hvor fornøyd er du med dine foreldre?		67,2 prosent	22,8 prosent
Manglende verdi 9,9 prosent			

Tabell 2 Deskriptiv statistikk for de uavhengige- og kontrollvariablene

	Alle svar på spørsmålet, uavhengig av om de har besvart «Hvor fornøyd er du med dine foreldre?»	Svart på spørsmålet og samtidig har de svart på spørsmålet «Hvor fornøyd er du med dine foreldre?» svart: Svært fornøyd (= 1)	Svart på spørsmålet og samtidig har de på spørsmålet «Hvor fornøyd er du med dine foreldre?» svart: Svært misfornøyd/litt misfornøyd/verken fornøyd eller misfornøyd/litt fornøyd (= 0)
Uavhengig variabler			
Får du lov til å drikke av dine foreldre? Nei = 1	82,3 prosent	65,7 prosent	20,0 prosent
Får du lov til å drikke av dine foreldre? Ja/vet ikke = 0	13,9 prosent	9,0 prosent	5,3 prosent
Manglende verdi	3,8 prosent		
Avtalte innetider Ja, jeg har alltid avtaler om når jeg skal komme hjem/Noen ganger avtaler, andre ganger kommer jeg når jeg vil = 1	93,3 prosent	71,9 prosent	23,5 prosent
Avtalte innetider Nei, jeg kommer hjem når jeg selv vil = 0	4,8 prosent	2,7 prosent	1,9 prosent
Manglende verdi	1,9 prosent		
Foreldre vet hvor og hvem jeg er med Passer svært godt/passet ganske godt = 1	94,1 prosent	72,3 prosent	22,7 prosent
Foreldre vet hvor og hvem jeg er med Passer ganske dårlig/passet svært dårlig = 0	5,3 prosent	2,4 prosent	2,6 prosent
Manglende verdi	0,6 prosent		
Foreldre kjenner foreldre Passer svært godt/passet ganske godt = 1	69,5 prosent	56,1 prosent	14,9 prosent
Foreldre kjenner foreldre Passer ganske dårlig/passet svært dårlig = 0	28,9 prosent	18,6 prosent	10,4 prosent
Manglende verdi	1,6 prosent		

Kontroll/bakgrunnsvariabler			
Familieøkonomi Vi har stort sett god råd hele tiden/Vi har stort sett hatt god råd = 1	79,6 prosent	63,9 prosent	17,9 prosent
Familieøkonomi Vi har hverken god eller dårlig råd/Vi har stort sett hatt dårlig råd/Vi har dårlig råd hele tiden = 0	17,9 prosent	10,7 prosent	7,5 prosent
Manglende verdi	2,5 prosent		
Foreldrenes utdanning Begge høyere utdanning = 1	57,5 prosent	48,3 prosent	14,8 prosent
Foreldrenes utdanning En høyere utdanning/ingen høyere utdanning/manglende verdi = 0	42,5 prosent	26,3 prosent	10,6 prosent
Manglende verdi	0 prosent		
Tror du at du vil komme til å få et godt og lykkelig liv? Ja = 1	66,7 prosent	59,4 prosent	15,1 prosent
Tror du at du vil komme til å få et godt og lykkelig liv? Nei/Vet ikke = 0	23 prosent	15,3 prosent	10,3 prosent
Manglende verdi	10,3 prosent		
Har du i løpet av den siste uken vært plaget av: Følt deg ulykkelig, trist eller deprimert Ikke plaget i det hele tatt/Lite plaget = 1	72,8 prosent	62,6 prosent	15,8 prosent
Har du i løpet av den siste uken vært plaget av: Følt deg ulykkelig, trist eller deprimert Ganske mye plaget/ Veldig mye plaget = 0	20,0 prosent	12,1 prosent	9,5 prosent
Manglende verdi	7,2 prosent		
Status i vennegjengen – hasj Minker statusen mye/Minker statusen litt = 1	66,4 prosent	54,2 prosent	15,7 prosent
Status i vennegjengen – hasj Øker statusen mye/Øker statusen litt/ingen betydning = 0	29,3 prosent	20,6 prosent	9,6 prosent
Manglende verdi	4,3 prosent		

Selvbilde – jeg er stort sett fornøyd med meg selv Passer svært godt/passer ganske godt = 1	71,5 prosent	64,2 prosent	16,8 prosent
Selvbilde – jeg er stort sett fornøyd med meg selv Passer ganske dårlig/passer svært dårlig = 0	16,7 prosent	10,6 prosent	8,3 prosent
Manglende verdi	11,8 prosent		
Søker hjelp hos foreldrene Helt sikkert/Vet ikke = 1	77,7 prosent	66,9 prosent	16,6 prosent
Søker hjelp hos foreldrene Nei = 0	15,6 prosent	7,9 prosent	8,7 prosent
Manglende verdi	6,7 prosent		
N		9745	

12. Lineær multippel regresjonsanalyse

Siden dette er en studie som undersøker sammenhengen mellom selvrappert foreldrekontroll og tilfredshet med foreldre, vil hypotesene testes gjennom lineær multippel regresjonsanalyse som måler samvariasjon eller overensstemmelse mellom tilfredshet med foreldre og variabler som måler foreldrekontroll. Korrelasjonskoeffisienten mellom foreldrekontroll og tilfredshet med foreldrene vil gi et generelt mål på samvariasjonen eller overensstemmelsen. Den vil kunne si noe om i hvilken grad verdier på foreldrekontroll tenderer til å ha høye eller lave verdier på variabelen tilfredshet med foreldre (Skog 2004, 213).

Lineære multiple regresjonsanalyser vil kunne vise styrken, retningen og hvor mye sannsynligheten øker for å være «svært fornøyd med foreldrene» (høy verdi på min avhengige variabel) eller avtar når de uavhengige variablene går fra «0» til «1», samt undersøke om eventuell sammenheng kan være påvirket av tredjevariabler ved kontrollvariabelmetoden. Jeg vil også kunne si noe om hvilke av de fire variablene for foreldrekontroll som er av størst betydning. Signifikanstesten er gjennomført i den lineære multiple regresjonsanalysen for å kunne vise om utvalget gjenspeiler populasjonen. Den lineære regresjonsmodellen viser på hvilket nivå variablene er statistisk signifikante gjennom p-verdier, og jeg aksepterer en usikkerhet på inntil 5 prosent i tråd med hva som er vanlig innenfor samfunnsforskning (Johannessen, Christoffersen

og Tufte 2010; Skog 2004, 174). Jeg godtar da at det er 5 prosent sjanse for at resultatene kan være et utslag av tilfeldigheter.

Jeg vil fokusere på den ustandardiserte koeffisienten B, som viser hvor mye sannsynligheten øker for å være svært tilfreds med foreldrene når de ulike formene for foreldrekontroll tas inn i analysen, og vil i det følgende bli oppgitt i prosenter. Ved å benytte dikotome variabler i en lineær multippel regresjonsanalyse vil koeffisient B kunne oppgis i prosenter. Den standardiserte koeffisienten Beta viser hvilke av de ulike målene for foreldrekontroll som har størst betydning når det gjelder å forklare sannsynligheten for å si at man er «svært fornøyd med foreldrene», og dette vil jeg også fokusere på. Denne multiple lineære regresjonsmodellen er også en sekvensiell regresjon, da de avhengige variablene er lagt inn i prioritert rekkefølge (Christophersen 2009, 149). En slik sekvensiell analyse viser hvordan nye variabler endrer effektene til variabler som allerede er i modellen og hvordan nye variabler øker predikert varians (Christophersen 2009, 149).

12.1. Forutsetninger for lineær regresjonsanalyse

I det følgende vil forutsetningene for en lineær multippel regresjonsanalyse bli gjennomgått. Det er den avhengige variabelen som bestemmer hvilken regresjonsanalyse jeg kan benytte, men det er også argumentert for at dikotome variabler kan benyttes i en lineær regresjonsanalyse (Hellevik 2009). Når jeg benytter en dikotom avhengig variabel ser jeg at linearitetsforutsetningen og krav til normalfordelte restledd blir brutt (Almquist, Ashir og Brännström 2016, Skog 2004). Hellevik (2009) argumenterer for, etter en empirisk sammenligning av lineære og logistiske modeller, at signifikanstestene viser nesten identiske resultater, selv om forutsetninger for bruk av lineære modell er brutt. En logistisk regresjonsanalyse gir substansielt samme resultater som en lineær regresjonsanalyse, og jeg velger en lineær da den er lettere å forklare, samt at jeg vil kunne sammenlikne de tre modellene (Hellevik 2009).

En viktig forutsetning for begge regresjonsmodeller er å unngå multikollinearitet, altså at to eller flere uavhengige variabler er så sterkt korrelert med hverandre at det blir umulig å skille hva som påvirker den avhengige variabelen (ikke autokorrelert). Restleddvariasjonene omhandler de

uforklarte variasjonene i den avhengige variabelen, altså variasjonen omkring regresjonslinjen i spredningsdiagrammet. I modell tre ligger Durbin-Watson på 1,9 og indikerer dermed ingen autokorrelasjon, se tabell to under vedlegg. Vi ser også i tabell to at toleranseverdiene er klart større enn .20 ($VIF < 5$) og jeg kan dermed utelukke multikollinearitet (Christophersen 2009, 161). I det følgende vil jeg presentere modellen for den lineære multiple regresjonsanalysen, deretter går jeg gjennom resultatene med utgangspunkt i de fire hypotesene, før jeg diskuterer resultatene og presenterer en konklusjon.

Først vil jeg kort forklare hvorfor jeg har valgt å benytte tre modeller i regresjonsanalysen. Jeg valgte alkoholregler og innetider i den første modellen, da dette som nevnt tidligere er to former for foreldrekontroll som kanskje er en mer direkte utøvende familiepraksis hvor foreldrene bestemmer og setter grensene. I modell to inkluderer jeg variablene foreldre vet hvor og hvem jeg er med og foreldre som kjenner andre foreldre, da dette er en annen form for foreldrekontroll. Jeg er nysgjerrig på hvordan sammenhengen i modell en, hvor regler for alkohol og innetider er representert, kan endre karakter i modell to og tre. Altså om sammenhengene blir sterkere, svakere eller forsvinner når foreldrekjennskap og foreldre som kjenner andre foreldre inkluderes og når kontrollvariablene inkluderes i modell tre.

13. Resultater

Tabell 3

	Modell 1 B (Beta)	Modell 2 B (Beta)	Modell 3 B (Beta)
Alkoholregler 1= ja/vet ikke 0=nei	,120*** (,097)	,103*** (,083)	,067*** (,054)
Avtalt innetid 1=ja alltid/noen ganger 0=nei	,132*** (,062)	,072*** (,034)	,059*** (,028)
Foreldre vet hvor og hvem jeg er med 1=ja 0=nei		,210*** (,102)	,121*** (,059)
Foreldre kjenner foreldre 1= ja 0=nei		,126*** (,131)	,064*** (,067)
Familieøkonomi 1= god økonomi 0=dårlig økonomi			,103*** (,092)
Foreldrenes utdanning 1=begge med utdanning 0=en eller ingen			-,008 (-,009)
Tror du du vil få et godt og lykkelig liv 1=ja 0=vet ikke/nei			,084*** (,084)
Ulykkelig, nedstemt eller deprimert 1=nei 0=ja			,099*** (,094)
Status i vennegjengen – Hasj 1=minker status 0=øker status			,038*** (,041)
Jeg er stort sett fornøyd med meg selv 1=ja 0=nei			,075*** (,068)
Søker hjelp hos foreldrene 1=ja/vet ikke 0=nei			,204*** (,173)
Konstantleddet	,522***	,304***	-,004
R2 (prosent)	1,4 prosent	4,5 prosent	14,3 prosent
** $: p \leq 0.05$, *** $: p \leq 0.01$			

H1: Ungdom som rapporterer at de ikke får lov til å drikke alkohol er mer tilfreds med sine foreldre – støttes.

I modell en ser vi at det å ikke få lov til å drikke alkohol av foreldrene øker sannsynligheten for å være svært fornøyd med sine foreldre med 12 prosent. Det er en statistisk signifikant sammenheng på 1 prosent nivå mellom tilfredshet med foreldre og regler for alkohol i alle modellene. Modell en forklarer 1,4 prosent av variasjonen i fornøydhet med foreldrene blant ungdommene, og det er regler for alkohol som forklarer mest av variasjonen i tilfredshet med foreldrene sammenliknet med innetider. I modell to ser vi at alkoholregler øker sannsynligheten for å være svært fornøyd med sine foreldre med 10,3 prosent. I modell to er det fortsatt alkoholregler som forklarer mer, enn innetider, av variasjonen i tilfredshet med foreldrene. Regler for alkohol forklarer nest mest av variansen i tilfredshet med foreldrene av de fire uavhengige variablene i modell to og tre. Modell to forklarer 4,5 prosent av variasjonen i tilfredshet med foreldrene. I modell tre, hvor det kontrolleres for flere variabler, ser vi at alkoholregler øker sannsynligheten for å være svært fornøyd med sine foreldre med 6,7 prosent.

H2: Ungdom som rapporterer om at de har stort sett har innetider er mer tilfreds med sine foreldre – støttes.

Det er en statistisk signifikant sammenheng på 1 prosent nivå mellom tilfredshet med foreldre og regler for innetid i alle modellene. Vi ser at det å ha regler for innetider gir 13,2 prosent høyere sannsynlighet for å svare at de er svært fornøyd med sine foreldre i modell en. Det å ha innetider, når foreldrekjennskap og foreldre som kjenner foreldre inkluderes, senker økt sannsynlighet fra 13,2 prosent til 7,2 prosent for å være svært fornøyd med sine foreldre i modell to. Avtalte innetider forklarer i alle modellene minst av variansen i tilfredshet med foreldrene, sammenliknet med de tre andre uavhengige variablene. I modell tre ser vi at det å ha innetider senker økt sannsynlighet fra 7,2 prosent til 5,9 prosent for å være svært fornøyd med sine foreldre. Modell tre forklarer 14,3 prosent av variasjonen i tilfredshet med foreldrene.

H3: Ungdom som rapporterer at foreldre har oversikt over hvem ungdommene er sammen med og hva de gjør er mer tilfreds med sine foreldre – støttes.

I modell to har jeg valgt å ta med variabelen som handler om ungdommenes opplevelse av hvor god oversikt foreldrene har over deres fritid. Som påpekt tidligere sier ikke denne noe om

hvordan foreldrene har fått informasjonen. H3 er statistisk signifikant på 1 prosent nivå i modell to og tre og hypotesen støttes dermed i min undersøkelse. Ungdom som har foreldre som vet hvor de er og hvem de er sammen med øker sannsynligheten for å være svært tilfreds med sine foreldre med 21 prosent i modell to og 12,1 prosent i modell tre. Det er også den variabelen som øker sannsynligheten mest av de fire uavhengige variablene i modell to og tre. Denne formen for foreldrekontroll forklarer nest mest av variasjonen i fornøydhhet med sine foreldre av de fire formene for foreldrekontroll i modell to og tre.

H4: Ungdom som rapporterer at foreldrene deres kjenner foreldrene til deres venner er mer tilfreds med sine foreldre – støttes.

I modell to og tre er hypotesen statistisk signifikant på 1 prosent nivå og hypotesen støttes dermed i min undersøkelse. Ungdom som har foreldre som kjenner foreldrene til deres venner øker sannsynligheten for at de er svært fornøyde med sine foreldre med 12,6 prosent i modell to. I modell tre øker sannsynligheten for at de blir svært fornøyde med sine foreldre med 6,4 prosent. I modell to og tre forklarer denne uavhengige variabelen mest av variasjonen i tilfredshet med foreldrene sammenliknet med alle de tre andre uavhengig variablene.

Oppsummering

I modell to ser vi at ungdom som har foreldre som vet hvor ungdommene er og hvem de er med øker sannsynligheten mest for at ungdom er fornøyde med sine foreldre og de forklarer nest mest av variansen i tilfredshet med foreldrene. Ovennevnte variabel øker sannsynligheten for å være svært fornøyde med sine foreldre dobbelt så mye som de tre andre uavhengige variablene. Innetider er den variabelen i modell to og tre som øker sannsynligheten for å være svært fornøyde med sine foreldre minst av de fire uavhengige variablene og den forklarer minst av variansen i alle modellene, sammenlignet med de tre andre uavhengige variablene. Det er ikke store forskjellene mellom alkoholregler, innetider og foreldre som kjenner andre foreldre når vi ser på sannsynligheten for å være svært fornøyde med sine foreldre og når vi ser på variansen i tilfredshet med foreldrene. Innetider skiller seg noe ut når vi ser på variansen i tilfredshet med foreldrene, sammenlignet med de tre andre uavhengige variablene. Det er heller ikke fare for multikollinearitet da toleranseverdiene er klart større enn .20 ($VIF < 5$) og vi ser at Durbin-Watson er på 1,979, som er under 2.

Tallene i modell to viser at foreldre som vet hvor og hvem ungdommene er med og har foreldre som kjenner andre foreldre svarer for et signifikant tillegg på 3,8 prosent av variansen til alkoholregler og innetider. I modell tre svarer kontrollvariablene for et signifikant tillegg på 11,2 prosent av variansen til de fire uavhengige variablene. Modell tre viser at alle formene for foreldrekontroll er statistisk signifikante og øker sannsynligheten for at ungdommene er svært fornøyde med sine foreldre etter at alle kontrollvariablene er tatt med i analysen.

Jeg vil kort kommentere kontrollvariabelen *søker hjelp hos foreldrene*, da den forklarer mest av variansen i fornøydhets med foreldrene av alle variablene i undersøkelse. Den øker sannsynligheten for at ungdommene blir svært tilfredse med sine foreldre med 20,4 prosent. Søker hjelp hos sine foreldre er en viktig variabel da den tidligere forskning til Kerr, Stattin og Dannemiller (2000), Stattin og Kerr (Stattin og Kerr 2000) og Crouter med fler (2005) har vist at åpenhet gikk alltid sammen med bedre tilpasning. Denne variabelene kan indikere at relasjonene mellom ungdom og foreldre er tillitsfull. Dette kan være en viktig tredjevariabel, som påvirker de uavhengige og ved videre studier av foreldrekontroll er dette en viktig kontrollvariabel.

14. Diskusjon

I det følgende vil jeg først diskutere terminologien i begrepet familie i min undersøkelse og deretter kommentere en viktig faktor ved studier av foreldrekontroll. Så vil jeg ta utgangspunkt i de fire variablene for å diskutere de med henblikk på teorien jeg har presentert. Etterhvert som jeg gikk gjennom og tolket resultatene fra regresjonsanalysen ble det synlig hvor viktig det var at jeg ikke lagde en sammensatt variabel av de fire uavhengige variablene, og jeg velger derfor å ta utgangspunkt i disse i diskusjonen. Begrepet familiepraksiser gjør at jeg i denne diskusjonen kan ha fokus på relasjonen mellom ungdommene og foreldrene deres og hvordan disse formene for foreldrekontroll kan ses i en relasjonell kontekst fremfor en individorientert kontekst med fokus på kun foreldrepraksiser.

Noen forskere benytter ekteskap som begrep, andre familie eller husholdning, og Morgan (1996) påpeker at terminologien forskeren velger er avgjørende. Morgan skriver at feilen ved å ikke kunne redegjøre hva som menes med familie er den største svakheten (Morgan 1996). Ungdata

skriver følgende til ungdommene; «Hvis du bor i to ulike hjem, skal du svare for den av foreldrene du bor mest hos. Hvis du bor like mye hos begge foreldrene dine, kan du velge hvilket hjem du svarer for. Hvis du har flyttet hjemmefra eller bor på hybel, skal du svare for hjemmet til foreldrene dine». Ungdata setter føringer for hva ungdommene skal tenke på som deres foreldre og jeg tenker at det kan være uheldig dersom ungdommene bor hos fosterforeldre, besteforeldre, tanter og onkler med mer. Dette samsvarer ikke med den vide forståelsen familiepraksiser belyser, men samtidig er det viktig med konkrete avklaringer i slike undersøkelser som Ungdata. Imidlertid kan dette føre til at ungdom som bor hos andre enn sine foreldre svarer med utgangspunkt i en situasjon som ikke reflekterer hverdagen deres. For dette studiets del er datasettet så stort at det ikke vil være av betydning for resultatet.

14.1. Regler for alkohol

Denne formen for foreldrekontroll er statistisk signifikant og kan tyde på familiepraksiser basert på hierarki. Regler for alkohol er trolig ikke noe foreldrene forhandler om når de er i alderen 13-16 år. Tolket på denne måten passer den kanskje ikke inn i dagens forhandlingsbaserte familiepraksis med en flatere struktur (Beck og Beck-Gernsheim 2002; Aakvaag 2008; Ellingsæter og Widerberg 2012). Det interessante er at det å ikke få drikke alkohol også øker sannsynligheten for å være svært fornøyde med sine foreldre. Ungdom som ikke får drikke alkohol er mer fornøyde med sine foreldre enn de som får lov til å drikke alkohol. En familiepraksis med hierarki er av betydning for ungdommene, og resultatet kan vitne om at det fortsatt er viktig med hierarki i familiepraksisene.

Det kan også handle om deres alder, hvor det ikke er et alternativ å drikke alkohol. Det er 18 års grense for å drikke alkohol i Norge og det kan være helt naturlig at de ikke får lov til å drikke. I de familiepraksisene hvor foreldrene synes det er greit å drikke alkohol i denne alderen, kan det kanskje indikere en praksis hvor foreldrene ikke bryr seg så mye om hva ungdommen deres gjør. Det kan også være familiepraksiser som bærer preg av det intensiverte foreldreskapet hvor foreldrenes tilnærming er av avgjørende betydning (Stefansen 2008; Aarseth 2011). Kanskje foreldrene er tidlige ut med å invitere til en samtale rundt dette og eventuelle konsekvenser av å drikke alkohol, som igjen kan føre til at ungdommene opplever autonomi gjennom kommunikasjon og igjen en tillitsfull relasjon med åpenhet (Jamieson 1998 sitert i Gabb 2008).

Kanskje foreldrenes tilnærming er av betydning og at det er her vi kan se en annen form for familiepraksis, enn en hvor foreldrene bare sier nei uten en form for samtale. Kanskje hierarkiet i dagens familiepraksiser har en annen form enn tidligere, men at hierarkiet fortsatt er tilstede.

14.2. Regler for innetider

Dette er også en form for kontroll, som kan tyde på en familiepraksis med en viss grad av hierarki i relasjonen, samtidig som dette kan være noe de kan forhandle om. Gjennom å kunne forhandle kan også ungdommene oppleve autonomi og tillit i sin relasjon til foreldrene. Det autonome fokuset kombineres med en hierarkisk struktur, gjennom for eksempel forhandlinger. Resultatene mine, både for alkoholregler og innetider, viser at hierarki kan være en viktig del av familiepraksisene, og dette er i tråd med Føryland (2005) og resiliensforskningen (Johnsen og Torsteinsson 2012, 192). Den omsorgsfulle relasjonen kan også være en måte å forstå denne formen for foreldrekontroll på (Morgan 1996, 110). Kanskje foreldrene er bekymret for perioden ungdommene nå skal inn i og klarer å skape rom for en samtale om dette og ønsket om innetider, samt regler for alkohol. På denne måten viser de at det handler om omsorg fra foreldrenes side, og ungdommene kan oppleve å bli hørt og at noen bryr seg om dem.

Samtidig er dette den av de fire uavhengige variablene som forklarte minst av variansen i fornøydhet med foreldrene og økte sannsynligheten minst for å være svært fornøyd med sine foreldre. Kanskje det kan handle om at det ikke er like stort behov for regler for innetider, dersom det er en tillitsfull relasjon. Imidlertid er det å ha innetider og stort sett ha innetider signifikant i alle modellene. Å ha innetider eller stort sett ha innetider er forskjellig fra de som ikke har det, og gruppen som har det øker sannsynligheten for å være svært fornøyd med sine foreldre sammenliknet med de som ikke har det. Resultatene kan også indikere at det intensiverer foreldreskapet, hvor familiepraksisen bærer preg av at foreldrene åpner for kommunikasjon og involverer ungdommen i slike beslutninger, er i fokus (Aarseth 2011; Stefansen 2008).

Innetider kan også forstås som en hverdagslig rutine og vane, som indikerer en viss grad av struktur i familiepraksisen. Sett i lys av Morgan (2011, 77) sin forståelse av tid og rom kan dette resultatet vise at familiepraksisen er en kombinasjon av en tradisjonell hierarkisk forståelse av relasjonen og med en tilpasning til det moderne samfunn med fokus på forhandlinger. Noen

foreldre kan kanskje si at slik er det i denne familien, mens andre kan inkludere ungdommen i beslutning, slik at ungdommen kanskje opplever å være en aktiv aktør i sitt eget liv.

14.3. Foreldre som vet hvor ungdommene er og hvem de er sammen med på fritiden

Foreldre som vet hvem de er sammen med og hvor ungdommene er øker sannsynligheten for å være svært fornøyde med sine foreldre i klart størst grad sammenliknet med de tre andre. Den øker faktisk sannsynligheten for å bli svært fornøyde med sine foreldre dobbelt så mye som de tre andre formene for foreldrekontroll. Disse resultatene kan likne resultatene fra undersøkelser av ungdom i Sverige (Kerr, Stattin og Dannemiller 2000; Stattin og Kerr 2000). Det kan indikere at kilden til hvordan foreldrene vet hvor ungdommen er og hvem hun eller han er sammen med i større grad kan komme fra ungdommen selv gjennom spontan åpenhet, og i noen grad fra deres venners foreldre. Det er mindre sannsynlig at informasjonen kommer gjennom den aktive kontrollen med innetider og utspørring, dersom vi skal legge vekt på modernitetsteorien som sier at familiepraksisene er basert på flatere struktur (Beck og Beck-Gernsheim 2002; Aakvaag 2008; Ellingsæter og Widerberg 2012).

Resultatene kan indikere at familiepraksisene kjennetegnes av fokus på omsorgsrelasjonen mellom ungdom og deres foreldre (Morgan 1996, 110). Familiepraksisene kan være basert på opplevelser av tillit og liten grad av å miste kontrollen over eget liv, da dette er den faktoren av størst betydning sammenliknet med de andre tre (Stattin og Kerr 2000; Kerr, Stattin og Dannemiller 2000). Som påpekt tidligere vet vi ikke hvordan foreldrene får informasjonen om hvem de er sammen med og hvor ungdommene oppholder seg, men når vi ser at det henger sammen med økt sannsynlighet for tilfredshet med foreldrene kan det tolkes som at ungdommene og deres foreldre har gode relasjoner som bærer preg av åpenhet. Sett i forhold til Jamieson (1998 i Gabb 2008, 74) sin forståelse, hvor mor-barn relasjonen består av et konstant arbeid der mor skal kjenne og forstå sitt barn, samt at relasjonene i en familiepraksis handler om å oppnå en felles forståelse gjennom kommunikasjon, empati og deling av følelser og tanker, kan dette resultatet indikere at familiepraksiser i dag er preget av dette fokuset.

Det at ungdom som søker hjelp hos sine foreldre er den variabelen som forklarer mest av variansen i tilfredshet med foreldrene og øker sannsynligheten mest for å bli svært fornøyde med sine foreldre, kan også indikere at de har et tillitsfullt og nært forhold til sine foreldre, som igjen kan indikere at det er rom for åpenhet i relasjonen. Dette underbygger diskusjonene og resultatet for hypotese 3.

14.4. Foreldrene kjenner foreldrene til deres venner

Denne formen for foreldrekontroll er den som nest minst, etter innetider, øker sannsynligheten for å være svært fornøyde med sine foreldre, sammenlignet med de andre formene for foreldrekontroll. Denne er statistisk signifikant og dette kan være en potensiell kilde til informasjon til foreldrene. Ikke bare kan den være en kilde til informasjon, men den kan også bidra til at foreldrene opplever å ha bedre oversikt over deres nettverk og dermed ikke føle et like stort behov for å spørre hvor ungdommene skal og hvem de skal være med. Når foreldrene kjenner deres nettverk, og i de tilfeller hvor det er et godt nettverk, er de kanskje ikke så bekymret for barna. Dette er noe som kan vise seg i relasjonen i form av tillit. At foreldrene kjenner foreldrene til deres venner kan også være et resultat av det intensive foreldreskapet, som er et trekk ved det moderne familielivet (Stefansen 2008; Aarseth 2011, 80). Foreldrene er kanskje orientert mot ungdommene gjennom deres fritidsaktiviteter, skole og generelle fritid og på den måten treffer foreldre på disse arenaene.

Til slutt i diskusjonene vil jeg kommentere definisjonen av foreldrekontroll, presentert i begrepsavklaringen (Dishion og McMahon 1998). Disse resultatene indikerer at foreldrekontroll handler om mer enn foreldrenes aktive atferd, i form av utspørring og å ha regler for hva ungdommene kan gjøre og ikke gjøre. Resultatene antyder at den aktive og samstemte foreldreatferden kanskje handler om å bygge og vedlikeholde relasjonen til ungdommene, skape tillit og en åpen kommunikasjon. Kanskje det er på denne måten høy grad av foreldrekontroll oppnås, og da er det kanskje det som er foreldreaktiviteten i dagen familiepraksiser.

15. Konklusjon

Formålet med denne oppgaven var å undersøke følgende problemstilling: *Uttrykker ungdommer som opplever større grad av foreldrekontroll oftere at de er svært fornøyde med foreldrene sine?*

Basert på at alle fire hypotesene støttes kan undersøkelsen konkludere med at ungdommer som opplever større grad av foreldrekontroll oftere også er svært fornøyde med sine foreldre. Imidlertid har denne undersøkelsen også vist at de familiepraksisene hvor foreldrene ikke direkte utøver kontroll gjennom grensesetting ikke er av like stor betydning som at foreldrene vet hvor og hvem ungdommene er med. Det, at ungdom som har foreldre som vet hvem de er med og hvor de er, er den variabelen som nest mest øker sannsynligheten for at ungdommene blir svært tilfredse med sine foreldre av alle de uavhengige- og kontrollvariablene, viser at noen former for foreldrekontroll er viktig for ungdommene. I tillegg ser vi at regler for alkohol er av betydning, da den øker sannsynligheten for å bli svært fornøyde med sine foreldre nest mest.

Resultatene viser at dagens foreldrekontroll indikerer at relasjonene mellom foreldre og ungdom bærer preg av å være omsorgsfulle, basert på åpenhet og med en balansegang av flattere struktur og samtidig hierarki. Hierarkistrukturen kan ha tatt en annerledes form, gjennom for eksempel forhandlinger. At så mange ungdommer har foreldrene som vet hvem de er med og hvor de oppholder seg, at foreldrene kjenner andre foreldre, ikke får lov til å drikke alkohol, at de har innetider og at dette øker sannsynligheten for å være svært fornøyde med sine foreldre viser at disse formene for foreldrekontroll er av betydning for ungdommene. Denne studien kan gi et bide av at ungdommer oppfatter foreldrekontroll som en form for omsorg. Dette gjelder også etter at det er kontrollert for ungdommens subjektive opplevelse av familieøkonomi, psykisk helse, problematferd og om de søker hjelp hos sine foreldre.

Samtidig er det viktig å ikke glemme at foreldrekontroll uten varme og en omsorgsfull relasjon kan være en risiko for selvmordstanker (Wahl 2016) og at ungdom, som var innlagt for suicidforsøk, sjeldent søkte støtte hos sine foreldre (Grøholt 2015). Mine resultater, Kerr, Stattin og Dannemiller (2000) og Stattin og Kerr (2000) viser at dagens familiepraksiser inneholder foreldrekontroll, bærer preg av å være forhandlingsbaserte med en fortsatt hierarkisk struktur og at foreldrene er orientert mot barna og det å skape gode relasjoner til sine barn. Som kommentert i diskusjonene viser resultatene mine at hierarki kan være en viktig del av familiepraksisene, og dette er i tråd med Føroyland (2005) og resiliensforskningen (Johnsen og Torsteinsson 2012, 192).

Det min studie ikke sier noe om er hvordan foreldrene får denne oversikten over hvor deres ungdommer er og hvem de er med. Det kan være gjennom andre foreldre eller gjennom barns egen åpenhet. I tråd med dette er det flere relevante variabler i tilleggsmodulen til Ungdata som, i større grad enn i grunnmodellen, kan måle relasjonen mellom foreldre og ungdom, men Ung i Oslo har ikke benyttet disse i 2015. De variablene omfatter spørsmål som handler om hvorvidt ungdommen stoler på sine foreldre og omvendt, kjennskap til venners foreldre, oversikt over bruken av internett og flere mål på kvaliteten på relasjonen mellom foreldre og ungdommene. At dette ikke er med kan begrense min mulighet for å si noe om åpenheten mellom foreldre og ungdom og gi mer utfyllende informasjon om relasjonen mellom ungdommene og foreldrene deres. Videre forskning bør fokusere på kilden til informasjon og fokusere på detaljerte studier av foreldre og ungdommer og foreldrekontroll. Det kan bli misvisende å si at foreldrekontroll forebygger uønsket atferd, da det som faktisk forebygger det er en tillitsfull og åpen relasjon mellom ungdom og foreldre.

16. Litteratur

- Abebe, Dawit S. og Geir S. Brunborg. 2014. «Unge i Oslo og rusmiddelbruk». *Rus & Samfunn* (06): 21-23.
- Almquist, Ylva B. , Sahar Ashir og Lars Brännström. 2016. *A guide to quantitative methods versjon 1.0.3*. Stockholm: Centre for Health Equity Studies.
- Alwin, Duane F. 2004. "Parenting Practices." I *Blackwell companions to sociology*, redigert av Jacqueline L. Scott, Judith Treas og Martin Richards, 142-154. Malden, Mass: Blackwell Publishing.
- Andersen, Patrick Lie og Anders Bakken. 2015. *Ung i Oslo 2015*. NOVA-rapport 8/2015. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Andersen, Patrick Lie, Anders Bakken og Oslo Ung i. 2015. *Ung i Oslo 2015*. Vol. 8/2015. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Andersen, Patrick Lie og Marianne Dæhlen. 2017. *Sosiale relasjoner i ungdomstida: identifisering og beskrivelse av ungdom med svake relasjoner til foreldre, skole og venner*. Redigert av velferd og aldring. Norsk institutt for forskning om oppvekst. NOVA rapport 8/2017. <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2017/Sosiale-relasjoner-i-ungdomstida>.
- Bakken, Anders, Lars Roar Frøyland og Mira Aaboen Sletten. 2016. *Sosiale forskjeller i unges liv: hva sier Ungdata-undersøkelsene?* . NOVA rapport 3/2016. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2016/Sosiale-forskjeller-i-unges-liv>.
- Beck, Ulrich og Elisabeth Beck-Gernsheim. 2002. *Individualization : institutionalized individualism and its social and political consequences*. London ;: SAGE.
- Christophersen, Knut-Andreas. 2009. *Databehandling og statistisk analyse med SPSS*. 4. utg. utg. Oslo: Unipub.
- Coleman, James. 1988. "Social Capital in the Creation of Human Capital." *The American Journal of Sociology* 94: S95-120.

- Crouter, Ann C., Matthew F. Bumpus, Kelly D. Davis og Susan M. McHale. 2005. «How Do Parents Learn about Adolescents' Experiences? Implications for Parental Knowledge and Adolescent Risky Behavior». *Child Development* 76 (4): 869-882. doi: 10.1111/j.1467-8624.2005.00883.x.
- Davidoff, Leonore. 1999. *The Family story : blood, contract, and intimacy, 1830-1960*. Women and men in history. London: Longman.
- Dishion, Thomas og Robert McMahon. 1998. «Parental Monitoring and the Prevention of Child and Adolescent Problem Behavior: A Conceptual and Empirical Formulation». *Clinical Child and Family Psychology Review* 1 (1): 61-75. doi: 10.1023/A:1021800432380.
- Ellingsæter, Anne Lise og Karin Widerberg. 2012. *Velferdsstatens familier : nye sosiologiske perspektiver*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Ensminger, Margaret E., Christopher B. Forrest, Anne W. Riley, Mungsa Kang, Bert F. Green, Barbara Starfield og Sheryl A. Ryan. 2000. «The Validity of Measures of Socioeconomic Status of Adolescents». *Journal of Adolescent Research* 15 (3): 392-419. doi: 10.1177/0743558400153005.
- Finch, Janet. 2007. «Displaying Families». *Sociology* 41 (1): 65-81. doi: 10.1177/0038038507072284.
- Frøyland, Lars Roar. 2017a. *Ungdata - Lokale ungdomsundersøkelser. Dokumentasjon av variablene i spørreskjemaet*. Oslo: NOVA. <http://www.ungdata.no/Forskning/Metode-og-dokumentasjon>.
- Frøyland, Liv. 2005. "«Systemisk familieterapi og PMT - hvordan gi råd og oppskrifter med en spørrende holdning?»." *Fokus på familien* 33 (2): 114-127.
- . 2017b. *Systemisk samtale : psykososialt samarbeid med barn, ungdom og foreldre*. Bergen: Fagbokforl.
- Gabb, Jacqui. 2008. *Researching intimacy in families*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Grøholt, Berit. 2015. "Unge og gjentatte selvmordsforsøk." *Suicidologi* 12 (3). doi: 10.5617/suicidologi.1783.
- Hansson, Kjell og Marianne Cederblad. 2012. "Salutogen familjeterapi." *Fokus på familien* (03): 244-264.

- Hellevik, Ottar. 2009. "Linear versus logistic regression when the dependent variable is a dichotomy." *International Journal of Methodology* 43 (1): 59-74. doi: 10.1007/s11135-007-9077-3.
- Hertz, Søren. 2008. *Børne- og ungdomspsykiatri : nye perspektiver og uanede muligheter*. København: Akademisk forlag.
- Johannessen, Asbjørn, Line Christoffersen og Per Arne Tuft. 2010. *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. 4. utg. utg. Oslo: Abstrakt.
- Johnsen, Astri og Vigdis Wie Torsteinsson. 2012. *Lærebok i familieterapi*. Oslo: Universitetsforl.
- Kerr, Margaret, Håkan Stattin og James L. Dannemiller. 2000. "«What Parents Know, How They Know It, and Several Forms of Adolescent Adjustment: Further Support for a Reinterpretation of Monitoring»." *Developmental Psychology* 36 (3): 366-380. doi: 10.1037/0012-1649.36.3.366.
- Krange, Olve og Tormod Øia. 2005. *Den nye moderniteten : ungdom, individualisering, identitet og mening*. Oslo: Cappelen akademisk forl.
- Minuchin, Salvador og Arlene Vetere. 2012. *Families and family therapy*. [Rev.] utg. London: Routledge.
- Morgan, David H. J. 1996. *Family connections : an introduction to family studies*. Cambridge: Polity Press.
- . 2011. *Rethinking family practices*. Palgrave Macmillan studies in family and intimate life. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Moshuus, Geir H. 2014. «Norsk foreldreskap - en øvelse i likhetskultur». *Tidsskrift for Ungdomsforskning* 4 (1): 49-66.
- NOVA. 2015. *Ungdata. Nasjonale resultater 2014*. NOVA rapport 7/15. Oslo: NOVA.
- Peterson, Christopher, George Vaillant og Martin Seligman. 1988. "Pessimistic Explanatory Style Is a Risk Factor for Physical Illness: A Thirty-Five-Year Longitudinal Study." *Journal of Personality and Social Psychology* 55 (1): 23. doi: 10.1037/0022-3514.55.1.23.
- Sandlie, Guro Wattum og Mette Ystgaard. 2007. "«Ungdommens røst: om forebygging av psykiske vansker og villet egenskade»." *Suicidologi* 12 (3). doi: 10.5617/suicidologi.1785.

- Seymour, Julie og Esther Dermott. 2011. *Displaying families : a new concept for the sociology of family life*. Palgrave Macmillan studies in family and intimate life. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Skog, Ole-Jørgen. 2004. *Å forklare sosiale fenomener : en regresjonsbasert tilnærming*. 2. [rev. og utvidet] utg. utg. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Solem, May-Britt, Terje Tilden og Frode Thuen. 2008. "Å ta empirien på alvor ; er forskningsbasert kunnskap relevant for systemiske familiebehandlere?" *Fokus på familien* 36 (2): 88-106.
- Sommerschild, Hilchen, Ida Garløv, Berit Grøholt og Bernhard Weidle. 2015. *Lærebok i barnepsykiatri*. 5. utg. utg. Oslo: Universitetsforl.
- Stattin, Håkan og Margaret Kerr. 2000. "«Parental Monitoring: A Reinterpretation»." *Child Development* 71 (4): 1072-1085. doi: 10.1111/1467-8624.00210.
- Stefansen, Kari. 2008. "«Et uendelig ansvar»." I *Utfordrende foreldreskap : under ulike livsbetingelser og tradisjoner*, redigert av Bente Puntervold Bø og Bennedichte C. Rappana Olsen, 27-49. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Thuen, Harald og Hilchen Sommerschild. 1997. *Foreldre - til barns beste : om barneoppdragelse før og nå*. Oslo: Pedagogisk forum.
- Wahl, Kjersti Horgen. 2016. "«Foreldrerelasjonen som risikofaktor for suicidal tanker hos ungdom - en kvantitativ studie av ungdom i behandling hos BUP»." Masteroppgave, Universitet i Oslo.
- Aakvaag, Gunnar C. 2008. *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt forl.
- Aarseth, Helene. 2011. *Moderne familieliv : den likestilte familiens motivasjonsformer*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Vedlegg:

Tabell 1.

Model Summary^d										
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change	Durbin-Watson
1	,120 ^a	,015	,014	,42903	,015	71,705	2	9742	,000	
2	,214 ^b	,046	,045	,42221	,031	159,527	2	9740	,000	
3	,379 ^c	,144	,143	,40009	,098	159,149	7	9733	,000	1,963

a. Predictors: (Constant), avtalte hjemmetider, Alkohol_omkodet

b. Predictors: (Constant), avtalte hjemmetider, Alkohol_omkodet, foreldreforeldre, Foreldrekjennskap

c. Predictors: (Constant), avtalte hjemmetider, Alkohol_omkodet, foreldreforeldre, Foreldrekjennskap, selvbilde, Hasj, Foreldresutdanning, Familie økonomi, Søker hjelp hos foreldre, framtiden blir god, Depresjon

d. Dependent Variable: Avhengig variabel dikotom

Tabell 2.

		Coefficients ^a								
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B		Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound	Tolerance	VIF
1	(Constant)	,522	,023		23,065	,000	,478	,566		
	Alkohol_omkodet	,120	,013	,097	9,537	,000	,095	,144	,987	1,013
	avtalte hjemmetider	,132	,022	,062	6,128	,000	,090	,175	,987	1,013
2	(Constant)	,304	,027		11,155	,000	,251	,357		
	Alkohol_omkodet	,103	,012	,083	8,271	,000	,078	,127	,980	1,021
	avtalte hjemmetider	,072	,022	,034	3,337	,001	,030	,114	,957	1,045
	Foreldrekjennskap	,210	,021	,102	9,921	,000	,169	,252	,935	1,070
	foreldreforeldre	,126	,010	,131	12,982	,000	,107	,145	,962	1,039
3	(Constant)	-,004	,028		-,135	,893	-,058	,051		
	Alkohol_omkodet	,067	,012	,054	5,600	,000	,043	,090	,957	1,045
	avtalte hjemmetider	,059	,020	,028	2,879	,004	,019	,099	,955	1,047
	Foreldrekjennskap	,121	,020	,059	5,979	,000	,082	,161	,913	1,095
	foreldreforeldre	,064	,009	,067	6,791	,000	,046	,083	,901	1,110
	Søker hjelp hos foreldre	,204	,012	,173	17,319	,000	,181	,227	,877	1,141
	Familie økonomi	,103	,011	,092	9,399	,000	,082	,125	,919	1,088
	Foreldresutdanning	-,008	,009	-,009	-,955	,340	-,025	,009	,936	1,069
	Depresjon	,099	,011	,094	8,781	,000	,077	,121	,771	1,296
	framtiden blir god	,084	,010	,084	8,214	,000	,064	,104	,841	1,190
	selvbilde	,075	,012	,068	6,296	,000	,052	,099	,751	1,331
	Hasj	,038	,009	,041	4,251	,000	,021	,056	,962	1,040

a. Dependent Variable: Avhengig variabel dikotom